

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886. Första Kammaren. N:o 31.

Måndagen den 19 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmälles och bordlades Lag-Utskottets Utlåtande N:o 56, i anledning af väckt motion med förslag till åtskilliga lagbestämmelser, åsyftande jordbrukskreditens höjande.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Nisser* under tre veckor från och med den 22 innevarande April.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, den 17 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen Konstitutions-Utskottets Utlåtanden N:is 7 och 8, Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 7 a, 8 a och 50 samt Memorial N:o 51 äfvensom Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 8—11.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 14 och 17 innevarande April bordlagda Utlåtande N:o 6, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 57, 60 och 89 Regeringsformen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 14 och 17 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

1—3 punkterna.

Biföllos.

Första Kammarens Prot. 1886. N:o 31.

Ifrågasatt
anslag till
språkundervisning vid
universiteten.

4 punkten.

Herr Schotte: Ehuru jag visserligen inser, att för närvarande icke något resultat kan vinnas af den väckta motionen, anser jag den dock af allt för stor vikt för att helt och hållet med tystnad förbigås och anhåller därför att om densamma få yttra några ord.

Betraktar man de moderna språkens ställning vid universiteten, torde icke kunna nekas, att allt för stor börda är lagd på dem, som innehafva professioner i s. k. nyeuropéisk lingvistik. Under det hvart och ett af de gamla språken, hvilkas vikt och betydelse jag visserligen icke vill underkänna, har sin särskilda målsman, under det på senare tider man allt mer och mer velat specificera och särskilja andra ämnen, så att t. ex. mekaniken och fysiken hvardera bar sin särskilda profession och på samma sätt botaniken, zoologien, kemien och mineralogien, fordrar man, att professionen i nyeuropéisk lingvistik skall omfatta alla viktigare europeiska kulturspråk. I synnerhet synes mig denna börda vara tung, om den icke understöddes af ett tillräckligt antal yngre, vetenskapligt och praktiskt bildade män, som dela arbetet. Betraktar man saken från de studerandes ståndpunkt, finner man, att de kunna taga filosofie licenciat-examen med t. ex. de tre gamla språken, eller kemi, mineralogi och fysik o. s. v., men då de examineras i franska, tyska och engelska språken, erhålla de för alla dessa språk endast ett betyg, och de måste dermed förena minst två ytterligare vetenskaper.

Allra viktigast anser jag den ifrågavarande motionen vara för de allmänna läroverken, och det är i synnerhet från den synpunkten, som jag hufvudsakligen vill betrakta densamma. Visserligen kan icke nekas, utan det måste med glädje erkännas, att undervisningen i de moderna språken vid läroverken under de senaste decennierna betydligt utvecklats sig, men om man också erkänner detta, måste å andra sidan också erkännas, att mycket återstår att dervid önska, särskildt hvad beträffar den praktiska behandlingen af språket. Det är visserligen sant, att de, som undervisar i de allmänna läroverkens högsta klasser, måste genom aflagda prof styrka sin förmåga att i tal och skrift behandla dessa språk, men för alla lärare på mellanstadiet, eller i de lägre klasserna, finnas icke sådana prof föreskrifna. Det är naturligt, att ju större skicklighet en lärare besitter, dess mer fruktbringande måste hans undervisning vara, på hvilket stadium af läroverket han för öfrigt arbetar. Visserligen får man med glädje erkänna, att Riksdagen under senaste året ställt ett belopp af 6,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande för att utdelas såsom stipendier åt lärarne i lefvande språk, och onekligt är, att detta lilla anslag burit goda frukter. Kongl. Maj:t har indelat det i två större och fyra mindre stipendier med skyldighet för innehafvaren af ett större att vistas 20 och af ett mindre 9 veckor i främmande land. Man kan väl finna, att det varit viktiga skäl, som gjort sig gällande inför Kongl. Maj:t vid fastställandet af dessa bestämmelser i synnerhet vid anslagets delande i flera mindre stipendier, då derigenom antagligen afsetts, att så många som möjligt så snart som möjligt skulle blifva delaktige af den med dem afsedda förmånen. Vidare skulle en

sådan resa kunna ske under ferierna, så att afbrott i den ordinarie undervisningen icke skulle behöfva ega rum. Å andra sidan kan dock icke nekas till, att en vistelse af 9 veckor i ett eller ännu värre två främmande land icke kan hafva någon synnerlig inverkan, så mycket mindre, om icke läraren förut haft tillräckligt tillfälle att öfva sig i språkets praktiska behandling. Nu afser den föreliggande motionen att afhjelpa detta behof genom att sätta samtliga de personer, som skola egna sig åt undervisning i de moderna språken vid de allmänna läroverken, i tillfälle att under sina universitetsstudier få en mera praktisk utbildning i dessa språk. Det är därför jag ansett motionen vara af synnerligt tänkvärd betydelse; och det synes också, som om Stats-Utskottet med mycken välvilja mottagit densamma, ehuru icke Utskottet vågat att i dess nuvarande skick förorda frågan. Jag har icke något yrkande att göra, men har icke velat lemna tillfället obegagnadt att uttrycka min sympati för motionen, och jag vågar uttala den förhoppningen, att i en snar framtid den viktiga angelägenhet, som i motionen beröres, måtte kunna få en önskvärd och för de allmänna läroverken högst behöflig lösning.

*Ifrågasatt
anslag till
språkundervisning vid
universiteten.*
(Forts.)

Öfverläggningen angående förevarande punkt ansågs härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

5—20 punkterna.

Biföllos.

21 punkten.

Herr Schotte: Då jag vid denna punkt reserverat mig, skall jag anhålla att med några ord få angifva motiven härför.

Då man betraktar folkskolelärares löner, måste man medgifva, att de oaktadt den nyligen verkställda regleringen äro skäliga svaga. Visserligen kan medgifvas, att lärarinnorna, som endast behöfva försörja sina egna personer, af en sådan tjänst kunna hafva en tillräcklig och anständig bergning; svårare är förhållandet med lärarne, om hvilka man måste antaga, att de fleste äro gifta och ega familj; i all synnerhet blir det svårt, om folkskolelärares icke derjemte innehar någon ytterligare tjänstbefattning såsom klockare eller orgelnist. Det torde således icke kunna nekas, att denna lilla, nu föreslagna förbättring, som utan svårighet bör kunna åstadkommas, torde vara väl behöflig. Utskottet säger också att en sådan förhöjning kan vara lämplig, men förbehåller fortfarande församlingen rättigheten att afgöra, om lärarne må vinna en sådan genom ett lönetillägg af 100 kronor efter 5 års oförvitlig tjänst. Utskottet tillägger, »att man trots kommunens beslutanderätt i afseende på beviljande af löneförhöjning till en viss grad vara egnad att hos läraren framkalla en ökad sträfvan att genom nit i tjänsten förtjena kommunens förtroende». För min del tror jag icke att folkskolelärares mer än andra embetsmän äro i behof af att hafva ett sådant damoklessvärd hängande öfver hufvudet för att pligtroget och efter förmåga verka i sitt kall.

*Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.*

*Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Under de första 15 åren af folkskolans inspektion hedrades jag af dåvarande ecklesiastikministrar med uppdraget att inspektera folkskolorna i östra hälften af Strengnäs stift, hvilket distrikt då räknade ett antal af mellan 2 och 300 lärare vid både större och smärre skolor. Med den lifliga beröring, hvori jag under dessa år stod till denna lärarekår, måste jag gifva dem det vitsordet, att de fleste af dem sökte att med nöjaktigt nit sköta sin tjenst. Förmåga och skicklighet voro naturligtvis olika, i synnerhet hos några af de äldre, som fått en ofullständig utbildning, men i afseende på nit var i allmänhet icke något att anmärka. Naturligt är, att bland så många folkskolelärare också kan finnas en och annan, som med mindre nit och samvetsgrannhet sköter sitt kall, men sådana komma i alla händelser icke att i frågasättas till erhållande af ålderstillägg, och i afseende på den stora mängden tror jag icke, att man behöfver befara något sådant. Dessutom skulle beroendet af församlingen lätteligen kunna göra, att lärarne sökte särskildt ställa sig in hos en eller annan inflytelserik person för att kunna paräkna hans röst vid en blifvande kyrkostämma, och jag tror icke, att det skulle komma att fördelaktigt inverka på tjensten. Jag skulle kunna vara mer nöjd, om afgörandet låge hos skolrådet, ty då kunde man förut-sätta, att vid alla tillfällen läraren verkligen skulle kunna paräkna det lönetillägg, som han förtjent. Men göres detta beroende af kyrkostämmans majoritet, är det lätt att förstå, att många omstän-digheter kunna verka derhän, att en lärare, som vore förtjent af detta lönetillägg, ändå under en längre tid ginge miste derom.

Utskottet tillägger vidare, »att på ett och annat ställe en verklig svårighet skulle kunna uppstå för kommunen att utgöra sin del i den förhöjda aflöningen, och att det därför bort lemnas densamma rättighet att sjelf afgöra, om den vill höja aflöningen». Då staten nu betalar $\frac{2}{3}$ af detta lönetillägg, och kommunen således icke har större uppoffring att göra än att tillskjuta $\frac{1}{3}$ af dessa 100 kronor, d. v. s. 33 kronor och 33 öre, tror jag icke det blefve så särdeles betungande för någon kommun, och så mycket mindre tror jag att så blefve förhållandet, om Riksdagen komme att bevilja det anslag, som i näst påföljande punkt är föreslaget, nemligen att staten äfven skulle bidraga med $\frac{2}{3}$ af lönen till småskolornas lärare och lära-rinnor. Det blefve en icke oväsentlig skattelindring för kommunen, och jag antager därför så mycket säkrare, att icke några större svårigheter skola uppstå för en kommun att utgöra detta tillägg till den ordinarie lärarens aflöning.

Slutligen anför Utskottet ett tredje skäl för afslag derå, att Riks-dagen icke bör bredan året efter det, då löneregleringen beslöts, vidtaga ändringar i densamma», och jag skulle för min del helt och hållet respektera detta, om verkligen här afsåges någon särskild för-ändring af det stadgande, som Riksdagen sista året gaf; men så är icke förhållandet. Meningen är icke att på något sätt öka aflöningen, utan endast medgifva, att lärare, som oförvitligt tjenstgjort, efter 5 år må få detta tillägg, utan att församlingen särskildt skall behöfva fatta beslut deröfver. I den reservation, jag anført, har jag tagit mig friheten göra en liten förändring af motionen. Motionären har

önskat, att det ifrågavarande lönetillägget skulle åtnjutas af folk-skolelärare, sedan inspektören lemnat intyg, att han väl tjenstgjort. Då detta ord »väl» skulle kunna tolkas så, att allenast lärare af framstående skicklighet kunde komma i åtnjutande deraf, har jag trott, att det skulle kunna utbytas mot uttrycket: »med nit och skicklighet tjenstgjort». Jag har valt detta ord dels därför att jag tror det i allmänhet begagnas om tjänstemän vid erhållande af ålders-tillägg och särskildt därför att det, såsom bekant, gäller lärarne vid de allmänna läroverken, och det kunde vara lämpligt, att samma uttryck äfven begagnades med afseende på folkskolelärarne. Vidare har jag gjort ändring i så måtto, att i stället för, såsom motionären föreslagit, intyg af endast vederbörande folkskoleinspektör skulle erfordras, jag tillagt intyg »af skolrådet». Det är nemligen af stor vigt, att äfven skolrådet höres vid detta tillfälle. Inspektören kan visserligen vid sina besök döma om lärarens skicklighet och resultatet af hans verksamhet, men han har mindre tillfälle att bedöma lärarens nit, hvartill åter skolrådet, som närmast vakar öfver skolan, har det bästa tillfälle. I alla händelser anser jag det vara af vigt, att skolrådet yttrar sig i frågan, och då jag sålunda föreslår, att båda dessa myndigheter afgifva intyg om att läraren eller lärarinnan med skicklighet och nit fullgjort sin tjenst, bör man icke hafva att befara, att någon ovärdig person skulle föreslås till åtnjutande af det ifrågavarande lönetillägget, och jag har således deri ytterligare ett skäl för bifall till den väckta motionen. På grund af dessa förhållanden anhåller jag att hos Herr Grefven och Talmannen få framställa yrkanden om proposition på afslag å Utskottets hemställen och bifall till min reservation.

*Förslag om
ålders-tillägg
för folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Friberre von Essen, Fredrik: Man kan icke neka till, att det finnes ganska goda skäl för det förslag, som den siste ärade talaren framstälde och hvilket han också utredt i sin reservation. Han har nemligen mildrat saken icke så litet genom det tillägg, han gjort, att skolrådet skulle ega pröfva, huruvida den ifrågasatta ökningen af folkskolelärarnes löner skulle ega rum. Å andra sidan synas dock goda skäl tala för Utskottets åsigt, att man bör bibehålla församlingen vid dess beslutanderätt i detta afseende, och det är hufvudsakligen två skäl, som jag då skall bedja få anföra. Det har nemligen af Utskottet funnits vara nyttigt att i någon mån göra folkskolelärarens löneförhöjning beroende af församlingen och icke ensamt öfverlåta bestämmandet deraf åt skolrådet och folkskoleinspektören. De, hvilkas barn undervisas i skolorna, äro dock bäst i tillfälle att bedöma saken. Det kan visserligen hända, att någon gång underlåtenhet att uppfylla en förtjent lärare i högre lönegrad i en eller annan församling eger rum, men man bör å andra sidan icke inskränka församlingens rätt att sålunda öfvervaka sina barns lärare, ty det är endast mer i ögonen fallande tjänstefel, såsom försummelse o. d., som kunna föranleda en lärares suspension eller afsättning, och betydliga omvägar äro der vid af nöden. Om läraren åter visar sig trög och likgiltig eller icke är så intresserad för barnens undervisning som han borde vara, men dock icke låter sådant komma sig till last, att man derå kan grunda

Förslag om en anmärkning, kan den ifrågasatta löneförhöjningen visserligen ålderstillägg tillstyrkas af inspektören, men församlingen anser ändå med full rätt för folkskole- att den icke bör ega rum. Jag har verkligen erfarit, att sådana fall lärare. förekommit; lärarne hafva inför vederbörande varit oklanderlige, men (Forts.) ändock icke fyllt sin plats på ett sätt, som för den med förhållandena mer bekante varit tillfredsställande. Dertill kommer, att, såsom känt är, lärarne på mångfaldiga ställen hafva högre inkomster än hvad dem tillkommer såsom folkskolelärare; de äro nemligen på samma gång orgelnister, klockare eller dylikt. Då församlingen sjelf icke bestämmer löneförhöjningen, kan det mycket väl hända att inspektören föreslår någon dertill, utan att hänsyn tages till, att personen i fråga äfven är aflönad på annat sätt. Detta är också ett skäl, som i Utskottet blifvit framhållet.

Slutligen hafva vi det formella skälet, att icke så snart, året efter löne regleringens beslutande, vidtaga förändringar deri, hvilket skäl icke af reservanterne anses väga tungt, emedan enligt deras uppfattning faktiskt icke någon höjning i aflöningen eger rum, ehuru densamma ifrågasättes. Men hvarför hafva de då begärt en förhöjning i det utgående anslaget af 50,000 kronor, om icke meningen är, att ökning af vissa löner skall ega rum. Jag tillåter mig derfor att med stöd af dessa nu anförda skäl anhålla om bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Carlson, Fredrik: Den grundsatsen att efter vissa år lemna lönetillägg och deremot under den första tiden sätta lönebeloppet lågt är nu mera så allmänt vedertagen, att de undantag, då den icke tillämpas, torde vara få. Skälet dertill är klart; denna grundsats förenar nemligen tvenne olika och eljest motsatta intressen på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt, i det utgifterna för löngifvaren genom bestämmandet af ett till en början lägre belopp blifva mindre, men fördelarne för löntagaren ändock tillgodosedda i förhållande till de växande behoven och en vanligen med åren talrikare familj.

Ser man till, huru denna grundsats hos oss tillämpats, torde den för nästan alla kretsar af embetsmän vara erkänd såsom bestämmande vid regleringen af deras löner. Icke mindre är förhållandet sådant i andra länder och just i afseende på de embetsmän, hvilkas rätt här är i fråga.

Vidare kan man fråga: är denna grundsats ny hos oss? Svar: ingalunda, den har på det ifrågavarande området tillämpats redan i 12 år. Redan genom Kongl. förordningen af 1871, då lönerna voro 400 kronor, bestämdes att efter vissa år en tillökning af 100 kronor skulle gifvas. På samma sätt genom den författning, som utkom tvenne år derefter, 1873; lönen var 500 kronor, och efter 5 års tjänstgöring skulle folkskolelärare, som oförvitligen tjänstgjort, erhålla 100 kronors löneförhöjning. Slutligen är samma bestämmelse äfven gifven 1882, och således har i 12 år, ända till 1883, löneförhöjning genom ålderstillägg varit bestämd under vilkor af välförhållande å lärarnes sida. Jag vågar nu fråga: hafva några sådana olägenheter visat sig uppkomma af dessa grundsatsers tillämpning, att man

skulle frågå den förra ordningen och utstaka en ny grundsats? Mig veterligen har detta icke varit händelsen. Eller hafva väl under de senaste förflutna åren, sedan 1883, förhållanden uppkommit, som göra nödvändigt att inskränka denna löneuppflyttningsrätt, så att den skulle blifva beroende af församlingens beslut i hvarje särskildt fall.

Sådant är mig icke bekant. Då synes det mig, att, så vida icke beloppet af 700 kronor för en lärarelön är för högt, den gamla grundsatsen rättast bör bibehållas. Det nämnda beloppet åter lär knappt vara för högt, om man jemför det med de förmåner, andra tjänstemän innehafva. Jag tror till och med, att i allmänhet en vaktmästare har ett lika högt eller högre belopp i lön.

Det kan icke förnekas, att det ju finnes fall, då äfven en lärare såväl som andra — ty undantag finnas öfverallt — icke uppfört sig väl; men då tror jag också, att betyg, som skall afgifvas öfver hans tjänstgöring, icke blifver sådant som här erfordras. Det står för öfrigt församlingen enligt folkskolestadgan öppet att genom andra utvägar göra gällande barnens väl; och det är ju den sak, som bör ställas i första rummet.

Öfverväger man sålunda förhållandena i sin helhet, så synas mig de flesta skäl tala för att det gamla förhållandet för lärarne måtte få ega bestånd. Eljest uppkommer en osäkerhet i lärarens ekonomiska ställning, hvilken icke kan verka gagnande; och då, såsom jag nämnde, hans lön redan från början är ganska låg, så är en påräknelig förbättring af densamma en bestämd förmån, som bör komma honom till godo; han går miste om denna fördel, i fall han icke med *säkerhet* kan påräkna densamma. Följden blir en oro hos honom för hans utkomst — en oro, som icke bör förefinnas hos en lärare. Hvad man fordrar hos honom är en god underbyggnad och nit för sitt kall, men han bör ock åtnjuta en tryggad utkomst. Att lönen, såsom den nu är, icke är för hög, har medgifvits redan af sista Riksdagens Stats-Utskott, då det föreslog denna förhöjning; det är endast församlingens undantagsrätt, som i motionen är afsedd att borttagas.

Under den långa tid, jag haft tillfälle att umgås med lärare och äfven utöfvat tillsyn öfver deras verksamhet, har jag funnit, att det bästa och ändamålsenligaste sättet att hos honom framkalla den verksamhet, som man af honom åstundar, är att visa honom förtroende, — icke det misstroende, som säger: »om du icke förhåller dig så och så, gifva vi dig icke den erforderliga lönen» — utan ett förtroende, som ä hans sida framkallar värme och nit för hans kall.

Man måste besinna, att det icke gifves något kall, der den tjänstgörande så som i lärarekallet är öfverlemnad åt sin egen samvetsgrannhet. Yttre kontroll kan här icke åstadkomma hvad man egentligen önskar. Ur lärarens eget inre måste utgå hågen att verka i detta kall.

Det är därför som jag för min del icke skulle vilja underskrifva hvad Utskottet anfört såsom motiv — att det skulle hos läraren framkalla nit och ökad sträfvan, om man satte honom i beroende af församlingen. Icke heller kan jag instämma i det motiv, som af en ärad utskottsledamot anförts, eller att föräldrarne bäst skulle kunna

Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.
(Forts.)

*Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.* bedöma lärarnes skicklighet. Jag tror för min del att denna bäst bedömes af skolrådet, som är valdt af föräldrarne och hvars ledamöter hafva tillfälle att på närmare håll följa med skolans verksamhet.

(Forts.)

Vidare har den ärade ledamoten af Utskottet sagt, att det finnes fall, då en lärare väl icke visat öppen försumlighet men likväl en viss likgiltighet för sitt kall, och denna vill man förekomma genom nu ifrågavarande klausul.

I det hänseendet tror jag, att skolrådets inflytande och inspektörens omdöme skall vara tillfyllestgörande för att åstadkomma hvad man önskar.

Slutligen har man sagt, att det finnes en mängd lärare, som hafva högre löneförmåner eller inkomster än 700 kronor. Om detta skäl skulle vara gällande, skulle det träffa lönebestämmelse, äfven sådau vid sista riksdagen beslöts, nemligen att lönen efter församlingens afgörande skulle höjas till 700 kronor.

Men denna invändning är icke träffande af det skälet, att klockarebeställningar innehafvas endast af ungefär 1,000 folkskolelärare i riket, då deremot hela antalet af dessa lärare uppgår till 4,000, således af hvar fjerde. Detta förhållande kan således icke anses vara någon regel.

Jag tror heller icke, att det kommer att hos läraren framkalla belåtenhet, om han med afseende å sina löneförmåner ser sig ensam bland löntagare i riket vara beroende af en myndighet, som dock egentligen icke har att bedöma hans förhållande i tjensten. Deremot, om de myndigheter, som hafva sig detta anförtrodt, nemligen skolrådet och inspektören, finge afgöranderätt i frågan, tror jag, att man kunde vara viss om ett fullkomligt tillfredsställande resultat.

Slutligen ett ord emot invändningen, att det skulle vara för tidigt att redan nu göra en ändring eller tillägg till nästföregående Riksdags beslut. I det hänseendet ber jag att få erinra om de exempel, jag redan anfört derpå, att sådana ändringar ganska ofta upprepats just i afseende å skolläraarnes aflöningsförmåner; och detta kommer sig deraf, att någon definitiv löne reglering för dem icke antagits, såsom till exempel för ett embetsverk, utan Riksdagen, allt efter som den finner skäl dertill vara för handen, afgör frågan om ändringar i lönerna, hvilket, såsom sagdt, inträffat ganska ofta.

Här är nu endast fråga om en modifikation i föregående Riksdagens beslut, och för min del tror jag att de skäl, som ligga dels i den allmänna grundsatsen och dels i en långvarig tillämpning af densamma, skola verka tillräckligt starkt för att förr eller senare åstadkomma en förändring i det föreslagna syftet.

Emot de förändringar, som reservanten gjort, har jag icke något att erinra, utan jag ber att få förena mig i reservantens här framställda yrkande.

Herr Törneblad: Hvad först och främst den omständigheten beträffar, att frågan väckts genom enskild motion — en omständighet som i allmänhet inom Stats-Utskottet och äfven inom denna Kammare ansetts vara att påakta, när det gäller frågor om anslag till institutioner

— så har den dock i detta fall, synes det mig, mindre att betyda, emedan folkskolornas och deras lärares ställning icke är jemförlig med ett vanligt embetsverks. Detta är en grundsats, som vi hört uttalas från statsrådsbänken; och särskildt vid nästlidet års behandling af denna fråga hörde man under debatten inom Andra Kammaren samma uttalande, att, om Kammaren ansåge sig kunna bevilja den ifrågakommande förmanen, någon invändning ur formel synpunkt från regeringens sida icke vore deremot att göra.

Sedt från synpunkten af den *formella* befogenheten att på enskild motion vidtaga någon ändring i detta hänseende, hvarpå vi ju redan hafva åtskilliga prejudikat från äldre tider, torde således ingen betänklighet möta.

Hvad dernäst beträffar sjelfva saken, så torde, om man skulle vilja bifalla syftet med motionen, en förändring ifrågakomma om endast *siffran* i afseende på den princip, som ursprungligen faststälts, nemligen att folkskoleläraren skulle från början hafva 500 kronor i lön såsom minimum, men att han skulle få 100 kronor mer, eller i det hela 600 kronor, om han oförvitligt tjenstgjort under 5 års tid. Följden deraf, såvidt jag kan förstå, är den, att man också låter samma förhållande vara gällande i afseende på den skedda lönetillökningen, nemligen så att läraren efter 5 års oförvitlig tjenstgöring, vederbörligen styrkt, skulle få de 600 kronorna ökade till 700 kronor, med samma skyldighet naturligtvis för staten att med en del dertill bidraga.

Hvarför 1883 års Stats-Utskott, i hvars förhandlingar jag deltog, icke föreslog något sådant, berodde derpå, att man då icke ansåg sig böra aunnat än på extra stat uppföra dessa belopp.

Det väcktes då en omfattande motion af Herr Rundbäck, deri föreslogs, att en löneförhöjning skulle ega rum, dels efter 5 och dels efter 10 års tjenstgöring. Såsom Kammarens ledamöter torde finna, är det dock en högst väsentlig skilnad emellan den förhöjning, som nu föreslås, och det förslaget, ty enligt detta skulle ju lönen hafva kunnat gå upp ända till 800 kronor.

Utskottet fäste sig i motiveringen bland annat vid denna omständighet och ansåg, att man i sakens dåvarande skick icke kunde komma längre än att bevilja beloppet på extra stat, just för att kommunerna skulle sedan blifva i tillfälle att behandla denna fråga, hvilket i sjelfva verket till stor del är en kommunalfråga. På den vägen har frågan också kommit fram till Riksdagen, ty kommunerna hade på Riksdagens initiativ i frågan och till följd af dess vilkorliga beslut på de allra flesta ställen höjt lönen med dessa 100 kronor för dem, som under 5 år tjenstgjort oförvitligt.

Sedan kommunerna på detta sätt genom sitt flertal uttalat sig för detta tillvägagående, framkom regeringen till Riksdagen med en proposition, som också blef af Riksdagen antagen; men regeringen hade då icke något skäl att frångå hvad Riksdagen förut beslutat, utan satte frågan i beroende af kommunernas skön och godtfinnande.

Nu har det begärts, att principen skulle fastslås. Det är klart, att, om man ser på det stora antal kommuner, som ansett sig böra bevilja ifrågakommande löneförhöjning, det visat sig, att den allmänna

*Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.*
(Forts.)

Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.
(Forts.)

meningen, sådan den inom kommunerna uttalats, är för tillägget. Nu kan det ju hända, att inom vissa kommuner förhållandena äro olika, och ställningen något svårare, så att dessa kommuner hafva vissa vanskligheter för att höja lönerna; men vi skola dock ihågkomma, att kommunernas bidrag skulle utgöra 33 kronor 33 öre — ett belopp, som väl icke borde vara så synnerligen afsevärdt, allra helst den naturliga följd, om i vissa kommuner principen ej komme att tillämpas, blefve den, att skickligare lärare undveke att söka sig till sådana kommuner — ett förhållande, som i längden nog blefve dem dyrare än 33 kronor 33 öre pr år.

För öfrigt läser det icke vara utan exempel, att löneförhöjning varit beviljad äfven med vissa vilkor, som icke precis varit af Riksdagen tänkta eller vid anslaget fästade, utan som snarare haft karakteren af enskildt aftal i och för åtnjutande af löneförhöjningen; och det är just dessa missbruk, som på ett eller annat ställe egt rum — dess bättre tror jag de varit sällsynta nog — hvilka göra det betänkligt att fastställa principen om kommunernas beslutanderätt vid den första förhöjningen från 600 till 700 kronor.

Jag ber nemligen att få erinra om, att man för folkskolelärarne icke ifrågasatt mer än en lönegrad efter 5 års tjenstgöring, kommunerna obetaget att sjelfva höja lönen derutöfver. I stadskommunerna, åtminstone alla de större, är det ju vanligt att lönerna af kommunerna bestämts på annat sätt och med högre belopp. Men den första lönegraden, som icke är något annat än en konsekvent utveckling af den föregående — från 500 till 600 kronor; från 600 till 700 kronor — den borde väl kunna af lärare få åtnjutas såsom en gifven ersättning för deras arbete, kommunerna dock obetaget att göra sin bestämmanderätt gällande i fråga om lön derutöfver.

Hvad sjelfva formuleringen af bestämmelserna angår, må jag säga, att jag, i öfverensstämmelse med den deduktion, jag här sökt göra gällande, måste hålla på den gamla ordalydelsen, nemligen att lönen efter 5 års tid skall höjas för den, som oförvitligen tjenstgjort, derest icke lönen redan uppgått till det högre beloppet.

Denna ordalydelse har hvarken i motionen eller i reservationen iakttagits; men den har för det första den fördelen, att den sluter sig till det bestående, så att beslutet skulle innebära endast en konsekvent utveckling af det bestående och af den redan erkända principen; och för det andra skulle det i praktiken blifva skolrådet, som hade att afgöra om tjenstgöringen varit oförvitlig. Om sedan dess uttalande lemnades utan anmärkning af inspektören, komme löneförhöjningen att åtnjutas.

Skolrådet känner nog på det närmaste lärarnes tjenstgöring, och inspektören skall naturligen hafva särskilda och alldeles bestämda skäl för att framställa *anmärkningar*. Helt annat blir förhållandet, om intyget skall lemnas af inspektören och ingen annan; om distriktet är stort, kan han icke hinna att så ofta besöka skolorna, ja kanske hvar och en ej mer än en gång om året, eller en och annan gång på flera år, hvarigenom det kan blifva honom svårt att bestämma sig för huruvida han kan lemna det erforderliga vitsordet.

Derför synes mig den äldre formuleringen vara bättre; men då

det icke är skäl att splittra meningarna, vill jag icke motsätta mig Herr Schottes förslag. Det kan ju i sakens närvarande skick blott vara skadligt att olika meningar framkomma; och ehuru jag för min del, såsom jag yttrat, anser den andra formuleringen bättre, så vill jag, i fall det kommer till omröstning, biträda Herr Schottes förslag.

*Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.*
(Forts)

Herr Casparsson: Denna fråga är så genomdebatterad, att jag är nog lycklig att kunna bereda Kammaren det nöjet att yttra mig mycket kort.

Motionären har såsom skäl för sin framställning sagt, att, då statens tjänstemän hafva obligatorisk rätt att komma i åtnjutande af ålderstillägg å sina löner, lärarne också borde åtnjuta en sådan förmån. Men, mine herrar, det är dock att märka, att skollärarne i första rummet äro kommunernas tjänstemän; och därför tror jag också att det är fullkomligt riktigt att kommunerna ega rätt att bestämma, huruvida ett sådant tillägg skall komma lärarne till del eller icke — isynnerhet i en tid, då man så mycket håller på kommunernas sjelfstyrelse.

Motionären har frågat, huruvida någon olägenhet yppat sig af det system, som förut tillämpats i detta afseende.

Jag besvarar denna fråga med en annan: har det yppat sig någon olägenhet af det nuvarande systemet? Jag tror icke att så är fallet ännu; och därför tror jag heller icke skäl förefinnas att frångå detsamma.

För mig har dock det mest bestämmande skälet varit det, att det icke går an att oupphörligt ändra och jemka beträffande folkskolelärnarnes löner, utan man måste väl åtminstone något år låta kommunerna vara i fred för dessa oupphörligt återkommande förändringar.

Jag tror icke det kan gagna intresset för hela saken, om man gör kommunerna uttråkade och utledsna på dessa ständigt återkommande anspråk; och jag tror därför att det vore högst viktigt, att det under någon tid kunde få förblifva vid de bestämmelser, som i fjol af Riksdagen beslötos.

Detta har jag framhållit i Utskottet och jag yrkar äfven här fortfarande bifall till Stats-Utskottets afstyrkande förslag i denna punkt.

Detta anförande framkallade åtskilliga bifallsyttringar.

Herr Claëson: Mig synes ovedersägligt, att, om man vill vinna det mål, som afsetts med dessa 100 kronors lönetillökning åt folkskolelärnarne, att uppmuntra dem att med tålmod och förtröstan sköta sitt kall, man bör gå i den af motionärerne och reservanterne anvisade riktning. Det måste vara läraren en vida större uppmuntran att veta att, sedan han skött sig väl i fem år, denna lönetillökning skall komma honom till godo, än att detta beror af församlingens skön; ty då beror det icke på lärarens skicklighet allena eller ens hufvudsakligen, utan på hvilket parti inom kommunen, som för till-

Förslag om fället innehar makten, hvilka äro tillstådes å kommunalstämman, då ålderstillägg beslutet skall fattas, och framför allt på, om kommunen är mer eller mindre hushållsaktig. Jag tror att kommunerna äro mycket frestade att vara hushållsaktiga på det området; ty, såsom Herr Casparsson sade, äro på många håll inga skatter så betungande som folkskolebördan.

(Forts.)

Vill man att intresset för folkskolan inom kommunerna skall hållas vid makt, är nödigt att bringa lättnad i en del kommuners dryga utgifter för densamma, och detta låter sig lättast göra derigenom att staten i högre grad, än hittills, bidrager till bärandet af denna tunga, som orättvisligen träffar den ena kommunen flera gånger mer än den andra. Om således det första af Utskottets skäl för afslag å motionen, enligt min tanke, icke har något värde, måste jag deremot godkänna det sista skälet, som af Herr Casparsson nu äfven anförts; och, vid det förhållande att folkskoleutgifterna redan i många kommuner är så stor, att Riksdagen icke bör lägga såsom ovillkorlig ytterligare ökning, liten eller stor, i denna kommunens skattebörda, anser jag mig böra förena mig i yrkandet om bifall till Utskottets utlåtande; men om, som jag hoppas, redan nästa år en liknande motion framkommer i den form, att staten ensam lemna ifrågakvarande lönetillökning, tror jag att representationen icke kan visa tillbaka den, ty den innebär att sätta rättvisa i stället för godtycke.

Herr Widén: Frågan derom, att löneförhöjningen till skollärare från 600 kronor till 700 kronor skulle kunna ega rum utan det hittills stadgade villkoret af församlingarnas hörande och bifall, förevar, såsom herrarne väl minnas, redan förra riksdagen. Den genomdiskuterades då grundligt i Stats-Utskottet, och äfven i denna Kammar egde diskussion derom rum. Förslaget föll. Jag hemställer att Första Kammaren vidhåller den åsigt, som då uttalades, så att beslutet i år blir enahanda.

Den skildring af kommunernas ställning i förhållande till folkskoleväsendet, som den föregående talaren tillät sig, vågar jag för min del bestrida. Så illa står det i allmänhet icke till i församlingarna, att icke en folkskolelärare, som väl skött sin tjänst, skulle få den löneförhöjning, som här är i fråga, då han deraf gjort sig förtjent.

Deremot måste herrarne finna, att det är af stor betydelse, att församlingen får lemna en sådan löneförhöjning *frivilligt*, eller att icke en sådan blifver framtvungad blott och bart genom en folkskoleinspektörs vitsord. Jag tror till och med att det är af vigt för församlingen att icke ens behöfva blindt underkasta sig hvad dess skolråd må finna för godt att i denna del anse och besluta. Detta med afseende på reservantens tillägg till motionen. Jag tror, i likhet med den förste talaren, som försvarade Utskottets betänkande, att det icke ligger ringa vigt deruppå, att föräldrarna, i så vidsträckt omfång som möjligt, få hafva sitt ord med i laget i denna fråga. Ingen kan så väl känna till de inre förhållandena inom undervisningen som föräldrarna genom sina skolbesökande barn; ingen så väl bedöma lärarens verkliga lämplighet och gagn i sin tjänst.

Vill man vidare icke släppa den åskådning, som hittills fasthållits, att folkskolelärarne äro församlingarnas tjenare, så måste det väl vara i hög grad billigt, att barnens föräldrar nu få hafva någon ting att säga, då det gäller att öka utgifterna för församlingen till skolans upprätthållande.

*Förslag om
ålderstillägg
för folkskole-
lärare.
(Forts.)*

För öfrigt tror jag att, om också vi förena oss med motionären eller reservanterne från denna Kammare, någon utsigt för att Medkammaren fattar ett liknande beslut icke förefinnes.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan om afslag å så väl motionens som reservantens förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad Utskottet deri hemställt, dels ock, af Herr *Schotte*, bifall till hans emot punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

22 punkten.

Mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Herr Casparsson: Då jag annålt mig som reservant mot denna punkt, ber jag att något närmare få granska de efter Utskottets förmenande fullt giltiga skäl till den hemställan, Utskottet gjort.

Det ena af dessa skäl är, att genom bifall till motionen skulle beredas en ingalunda oväsentlig lättnad i den kommunala skattebördan, och det andra, att genom ett dylikt bifall skulle uppmuntras inrättandet af flera småskolor.

Men här synes mig det ena skälet slå i hjel det andra. Ty inrättar man flera småskolor, blir det ju ingen lättnad, och inrättar man icke flera sådana, uppmuntrar man icke folkskoleväsendet. Således tror jag icke att dessa skäl, vägda mot hvarandra, äro hållbara.

Men det är icke ur denna synpunkt, som jag hyser de största betänkligheterna, utan för den tillväxt på åttonde hufvudtiteln, som här skulle uppkomma på grund af enskild motionärs framställning.

Utskottet har anslagit denna tillökning till 265,000 kronor. Men det är att märka, att man måste här taga med i räkningen äfven ett eventuellt tillägg till lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor. Och det måste väl få anses alldeles antagligt att, derest staten bidrager på sätt här

*Ifrågasatt
förhöjning
af statens
bidrag till
småskole-
lärares
aflöning.*

*Ifrågasatt
förhöjning
af statens
bidrag till
småskole-
lärares
aflöning.
(Forts.)*

föreslagits, så komma kommunerna att höja lönerna för alla dessa till maximum, 300 kronor.

Antalet vid småskolorna i riket anställda lärare och lärarinnor samt vid folkskolorna voro, enligt Ecklesiastikdepartementets statistiska redogörelser för 1884, 6,309. Då man kan med full säkerhet antaga, att det bidrag, som staten skulle lemna, kommer att uppgå till 200 kronor för hvardera, kommer summan i sin helhet att utgöra ej mindre än 1,261,800 kronor. Det nuvarande är 831,883 kronor. Det skulle medföra, icke för nästa år, men för år 1888, en tillökning af 429,917 kronor, eller i rundt tal 430,000 kronor.

Då frågar jag: är det klokt att under nuvarande förhållanden ådraga den åttonde hufvudtiteln en dylik tillökning? Jag tror det icke. Ty det är åtskilliga andra kulturbehof, lika behjertansvärda, som i den närmaste framtiden komma att taga Riksdagens frikostighet i anspråk. Jag vill endast påpeka den nyligen från Kongl. Maj:t emottagna propositionen om anslag af öfver en million kronor till en asyl i Lund för sinnessjuke, hvarförutom på detta område förestå tvifvels utan ännu ganska stora utgifter. En annan fråga, som inom kort kommer på dagordningen, är den om en förbättrad läkarevård.

Jag har äran och förtroendet att deltaga i arbetena inom den komité, som blifvit nedsatt för ordnande af förhållandena med provinsialläkarne i riket, och äfven på detta område blir det en stor lucka att fylla. Ty i närvarande stund kan den största delen af Sveriges befolkning icke komma i åtnjutande af ordnad läkarvård, derför att antalet läkare är för knappt. Således är äfven här fråga om en ej obetydlig tillökning på denna hufvudtitel.

Kan det således, frågar jag, vara klokt att nu på rak arm, i följd af en löst framkastad enskild motion, öka utgifterna med 430,000 kronor. Jag tror det icke; och ur den synpunkten yrkar jag ogillande af Utskottets utlåtande och afslag å motionen.

Friherre von Essen, Fredrik: Den siste ärade talaren fann ej skäl uti, att Riksdagen på rak arm fattade ett sådant beslut som detta, hvilket innefattar en tillökning på den åttonde hufvudtiteln. Det är väl sant, att det är en betydlig utgift och att utredningen i ämnet ej är så synnerligen vidlyftig. Men jag frågar om någon sådan kan erfordras, då saken i sig själf är så enkel och lätt att fatta för hvar och en.

Det har inom Riksdagen på de senare åren upfunnits utvägar att bereda skattelindringar på flera håll. Således har det försökts med grundskatteafskrifningar, lättnader i indelningsverket, tillnedsättning på vissa förnödenhetsartiklar, afskrifningar å åtskilliga poster af skattetitlar o. s. v., hvilka förslag jemväl i många fall af Riksdagen blifvit godkända. Men bland alla skattebördor finnes det knappt någon så tryckande, som den för folkskoleväsendet.

Och det egendomliga med den är, att den egentligen träffar dem, som icke begagna sig af folkskolan. Mången deremot, som har barn i folkskolan, betalar icke till densamma. Det ligger väl sålunda i öppen dag, att denna beskattning är i hög grad orättvis, och att en lindring i detta afseende har ganska goda skäl för sig.

Den siste talaren yttrade, att om detta anslag beviljades, skulle följdén deraf antagligen blifva att antalet småskolor ökades, hvarigenom den afsedda skattelindringen icke komme att ernås. Men för dem, som icke hafva sådana skolor, i följd deraf att de synts för dyra, blir det ju en lättnad i uppsättandet af sådana, och för de kommuner, hvilka redan äro dermed försedda, är det väl en fördel att få sitt bidrag förminskadt, hvarigenom i stället vinnes möjligheten att få den obetydliga skollärrarinnæaflöningen, som för närvarande på många ställen utgår med blott 250 kronor, billigtvis höjd till 300 kronor, utan särskild tunga för församlingen.

*Ifrågasatt
förhöjning
af statens
bidrag till
småskole-
lärares
aflöning.*
(Forts.)

Ur dessa synpunkter finner jag, lika med Stats-Utskottet, att saken har stora skäl för sig.

Visserligen är det sant, att åttonde hufvudtiteln stiger i hög grad genom denna siffra, och det är ju naturligt, den stiger med det föreslagna beloppet. Och om det eger rum på den åttonde, eller på någon annan hufvudtitel, kan det vara likgiltigt. Statens tillgångar visa så stort öfverskott, att det ej blir i någon mån hinderligt för den kommande budgeten att från statens sida utgöra detta bidrag. Och så vida några skattelindringar kunna sättas i fråga, så är denna bland de mest gagnande.

Af dessa skäl tillåter jag mig i korthet att anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr vice Talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af Kammarrens förhandlingar, propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i afseende på förevarande moment hemställt och sedan på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande Ja besvarad.

Friherre *von Essen, Fredrik*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller mom. b) i 22 punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—36;
Nej—45.

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.

23 punkten.

Herr Tamm, Hugo: Såvida Utskottet inskränkt sig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, skulle jag icke motsatt mig det begärda anslaget. Men läser man igenom det slut, hvartill Utskottet kommit, och hvilket jag ber att få upprepa: »vid anmälan härom hos Kongl. Maj:t anhålla, dels att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke för Skara veterinärinrättnings upphörande såsom fullständig läroanstalt med lägre inträdesfordringar och veterinärundervisningens koncentrerung vid veterinärinstitutet i Stockholm, de nu bestämda fordringarna på humanistisk bildning för inträde vid institutet i Stockholm skulle kunna sänkas,» och jemför det med motiveringen, så förekommer här en kompromiss, som jag icke kan tolka på annat sätt, än att såsom förutsättning för veterinärinrättningens i Skara upphörande fordras sänkning af nu bestämda inträdesfordringar till Stockholms institut, d. v. s. om dessa anses ej böra sänkas, skall Skara veterinärinrättning fortfara. Detta kallar jag icke fullt rent spel, utan erinrar det mig om, när den fallne romaren sökte samla sina sista krafter för att gifva dödsstöten åt sin fiende. Skara veterinärinrättnings fortvaro och bästa ordnandet af veterinärundervisningen i Sverige synes mig två alldeles skilda frågor, farliga att sammanblanda, och ber jag att med ett par ord få först beröra den senare, så vidt den här föreligger.

Jag delar till fullo åsigten om det önskvärda uti att inträdesfordringarna såväl vid veterinärinstitutet i Stockholm som vid flera andra undervisningsanstalter, der det afses utbildning för praktiska värf, så vidt möjligt, varda nedsatta; men jag vågar likväl icke, såsom Utskottet här gjort, yttra mig huruvida t. ex. examen från sjette klassen vid allmänt läroverk kan vara till fyllest, eller den ålder som förutsattes för inträde vid detta institut, nemligen två år före maturitetsexamen. Jag hyser till och med härom mina tvifvel. Men då jag inser vigten af att få den frågan besvarad, har jag förenat mig med majoriteten i att ingå till Kongl. Maj:t och begära utredning i detta hänseende. Men denna utredning önskar jag blifva verkställd, så att säga, utan allt tryck utifrån. Den utredning, man åsyftar, är ett svar på den frågan: huru skall veterinärundervisningen i vårt land allra bäst bedrifvas. Och är det detta man vill och ingenting annat, då fattar jag ej, hvarför ett sådant svar skall behöfva beröras af frågan om Skara veterinärinrättnings upphörande. Behöfver landet för att fylla ett behof af veterinärer Skara veterinärinrättning, nåväl, låt den lefva, reparera upp den, ordna äfven der undervisningen på bästa sätt, så att den fyller sitt ändamål, men eljest låt den upphöra. Och mig synes, att för en årskontingent af 12 till 15 veterinärer det i hufvudstaden inrättade institutet bör vara tillfyllestgörande.

Nej, svaras från Skara-sidan, vi behöfva icke den bästa undervisningen, vi äro i behof af 2:dra klassens veterinärer. Och huru resonnerar man då? Jo, säger man, den praktiske jordbrukaren finner denna klass af veterinärer fullt tillfredsställande och bättre i

det afseendet att de äro billigare. Men hvarför äro de billigare? Jo, därför att »ju längre arbete och ju större omkostnader en person använt på sin utbildning, desto högre måste han sätta priset, för hvilket han betjenar allmänheten och tvärtom, såsom en af de varmaste försvarare af Skarainrättningen förra året formulerade satsen. — Nej, mina herrar, veterinären lär lika litet kunna bestämma priset på sitt arbete efter den kostnad hans utbildande kostat, som jordbrukarne på en tunna spanmål efter dess produktionspris. I begge fallen är nog lagen för efterfrågan och tillgång den bestämmande. Och att för detta fall någon särskild lag skulle finnas betvivlar jag högeligen; finnas flera veterinärer, än platser, lär man nog i allt fall få dem till billigt pris.

Men, säger man, kostnaden för veterinärinrättningen i Skara är så ringa, att den ej behöfver tagas med i räkningen. Jag kan icke dela den åsigten. Kongl. Maj:ts vid förra riksdagen framlagda förslag visar, att, äfven om Skaratrakten får fördelen af en hofslagareskola, sjukvårdsanstalt och praktisk kreatursskötareskola, fordras här till af statsmedel 2,600 kronor årligen. Nu kostar Skara veterinärinrättning å ordinarie stat 4,100 kr. och å extra stat 12,900 kr., säger 17,000 kr. Redan här uppkommer således en årlig besparing af 14,000 kr. Men det stannar icke dervid. Ty för att ordna detta institut i Skara skulle fordras ytterligare ett ordinarie anslag af 3,700 kronor förutom ett extra anslag af 17,818 kr. att sätta dess byggnader i något så när tidsenligt skick, och hvad derutöfver med säkerhet kan antagas följa för utgifter i anledning af ökade fordringar i flera afseenden. De äro således icke så obetydliga de utgifter, hvilka nu hägra för oss.

Det är på alla dessa grunder jag anhåller att Kammaren ville bifalla den af mig framställda reservationen, och jag gör detta så mycket hellre, som denna reservation icke är något hugskott eller opröfvadt förslag utan nära i öfverensstämmelse med det af Kongl. Maj:t till 1885 års Riksdag framställda förslag.

På dessa skäl yrkar jag alltså bifall till reservationen.

Friherre von Kræmer: Den ärade talare, som sist hade ordet, talade om »fallne romare»; hvarför skulle ej jag då tala om greker? Stå vi ej här åter inför det mångomstridda Trojas mur, det sedan långa år skonlöst belägrade, det oupphörligt förföljda Skara och dess outtröttligt angripna veterinärinrättning? Ha ej de oförsonliga grekerna, för att locka oss, åter uppställt »trähästen», bjudande oss, i stället för en levande och verkande veterinär-läroanstalt, en — hofbeslagsskola, som intet annat är än ett förklädt sätt att förgöra den förra! Skall Första Kammaren tillåta, att den förderliga trähästen införes öfver det åldriga Skaras gräns? Jag hoppas, att så icke skall ske, då jag tager i betraktande den enhällighet, med hvilken Kammaren i fjol understödde Skaras, efter mitt förmenande, rättmätiga önskan och fordran, att få behålla och få försäkradt hvad det eger.

Såsom Kammanen nogsamt erinrar sig, beslöt nemligen Kammanen i fjol utan votering bifall till Stats-Utskottets slutliga hemställan i ämnet, eller »att Riksdagen, med afslag å det i statsråds-

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

protokollet framställda förslag till veterinärinrättningens i Skara ombildning, skulle — under anhållan att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag efter verkställd utredning, i den mån sådan kunde befinnas erforderlig, framlägga förslag till uppförande på ordinarie stat af anslaget till nämnda inrättning — anvisa för år 1886 till inrättningens vidmakthållande med oförändrad organisation under samma år ett extra anslag af 12,900 kronor». Kongl. Maj:t har i år upptagit den del af detta förslag, som sålunda antogs af Första Kammaren i fjol, i hvad angår siffran, ty Kongl. Maj:t har begärt ett extra anslag af 12,900 kronor för år 1887. På det äfven den andra delen af förslaget måtte komma under pröfning, och då jag finner all anledning att här påyrka ett liknande beslut som i fjol, är det som jag vågat affatta den reservation, som jag till detta betänkande bifogat, och hvilken just innehåller allt det öfriga af vårt förlidet års beslut med undantag af penningbidraget, hvilket, som sagdt, redan upptagits i Kongl. Maj:ts förslag. Jag har nemligen vågat föreslå, att punkten b) skulle få följande lydelse: »vid anmälan härom hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag, efter verkställd utredning, i den mån ytterligare sådan kan befinnas erforderlig, framlägga förslag till uppförande på ordinarie stat af anslaget till Skara veterinärinrättning, ordnad i ungefärlig öfverensstämmelse med det af inrättningens styrelse afgifna förslag».

Om, såsom jag hoppas — ty man hoppas ju alltid det man gerna önskar — Kammaren skulle bifalla Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag i punkten »a)» och min reservation i denna punkt »b)», så skulle Kammaren derigenom endast återupprepa det beslut, Kammaren förra året fattade.

Herr Tamm åter har upptagit en enskild motion, till hvilken han yrkat bifall; men jag hemställer dock, huru vida det kan anses vara möjligt, att biträda detta förslag? Först framställles, i dess mom. a), en vänlig önskan, att Skara skulle förstöras, såsom det skulle blifva förhållandet, om institutet ändrades och blefve allenast en hofbeslagsskola, och sedan i mom. b) hemställes, att, »efter» veterinärinrättningens i Skara ombildande på sagda sätt, Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande huru vida fordringarne för inträde i statens veterinärinstitut i Stockholm måtte nedsättas. Andt-ligen bör anmärkas, att punkten »a)» slutar med en hemställan, att, *under vilkor* af Kongl. Maj:ts godkännande af veterinärinrättningens i Skara ombildande på sagda sätt för år 1887 måtte på extra stat beviljas ett anslag för Skara af 12,400 kronor — således icke ens det af Kongl. Maj:t begärda anslaget 12,900 kronor. Jag ber Kam-maren besinna, hvad som ligger i dessa ord: »under vilkor». Det är endast *under detta vilkor*, som reservanten vill gifva anslaget af 12,400 kronor. Men om nu detta vilkor icke »vinner Kongl. Maj:ts godkännande»? Skall då Skara veterinärinrättning lemnas derhän alldeles utan något anslag? Det är ju ett egendomligt sätt att vädja till Kongl. Maj:ts afgörande? Jag finner mig icke kunna bifalla ett sådant förslag. Motionären, Herr Fredholm, då han föreslår detta lägre anslagsbelopp, föreslår åtminstone detsamma utan detta besynnerliga af reservanterna tillagda vilkor.

Äfven Stats-Utskottets förslag i dess punkt »b)» är likaledes så till vida bättre, att det anslag, Utskottet, i dess punkt »a)», hemställer om, är lemnadt alldeles oberoende af hvad Kongl. Maj:t med anledning af en skrifvelse i öfverensstämmelse med Utskottets punkt »b)» kunde komma att besluta.

Men om vi nu vidare betrakta punkten »b)» af Utskottets förslag, måne den deri föreslagna nedsättningen i vilkoren för inträde vid veterinärinstitutet i Stockholm är så välbetänt? Om jag rätt uppfattade den förste ärade talaren, hyste äfven han betänkligheter i detta fall och i det afseendet stå vi båda i denna fråga på samma ståndpunkt. Måne det kan vara lämpligt och nyttigt att för statens veterinärtjänster icke finnas några vetenskapligt bildade veterinärer, hvilka kunna med full visshet afgifva utlåtande huru vida, vid fall af smittosam sjukdom, hvilken då måste vetenskapligt konstateras, t. ex. en hel dyrbar kreatursbesättning skall nedslagtas till stor förlust för egaren, trots statsersättningen? Måne det är lämpligt att icke hafva några sådana veterinärer alls att tillgå?

Deremot är det ett helt annat förhållande med en sådan inrättning som den i Skara. Dess alumner behöfva icke yttra sig om sådana tvistiga saker och i dem afgifva några domslut. De böra stå den enskilde till tjänst vid skötande af kreaturen under de vanliga åkommor, som kunna uppstå. Och huru man kan säga, att desse icke skola göra det för billigare pris, kan jag icke förstå, då det är gifvet, att kursen i Skara måste ställa sig billigare än i Stockholm. Ty i Skara hafva eleverna tillfälle att erhålla ej blott stipendier utan äfven fria boningsrum, hvarförutom det är uppenbart, att lefnadskostnaderna äro ofantligt mycket billigare, hvaraf följer, att ynglingarne i Skara, om de icke dertill hafva särskild lust, kunna undvika att belasta sig med skulder, hvilka ynglingarne från veterinärinstitutet i Stockholm i de flesta fall torde medföra jemte sitt afgangsbetyg.

Men för att återkomma till nedsättningen i inträdesfordringar vid Stockholms veterinärinstitut vill jag nämna, att äfven föreståndaren för denna inrättning, professor Kinberg, yttrat sig afstyrkande om densamma. Ett, jag hade så när sagt ett komiskt drag i denna fråga, om nedsättningen af inträdesfordringarna vid institutet i Stockholm är, att man, samtidigt med det att, å fjerde hufvudtiteln under indelta arméns befälsafföring, man nyss beslutat en reduktion af svadronsveterinärer, hvilka hafva *underofficers rang*, och deras utbytande emot bataljonsveterinärer med *officers rang*, vill borttaga fordringen på studentexamen för inträde vid veterinärinstitutet. Således samtidigt höja veterinärernes *rang* och nedsätta *fordringarna* på dem! Efter mitt förmenande bör icke någon nedsättning i fordringarna för inträde vid veterinärinstitutet i Stockholm ega rum, och den kommer nog icke heller någonsin att ega rum; och i min tanke kvarstår bland annat just derföre alldeles oförminskadt behovet af Skara veterinärinrättning såsom en undervisningsanstalt med mindre fordringar, och som kan hafva mindre fordringar än det dyrbarare äfven för statsändamål afsedda institutet i hufvudstaden.

Siffror hafva stått rikligt till buds i denna fråga både detta

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.*
(Forts.)

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. n.
(Forts.)

och föregående år, men jag skall icke besvära Kammaren med många. Blott såsom upplysande att Skara är billigare skulle jag vilja anföra några få. Skara veterinärinrättnings utgifter för år 1885 uppgingo till 19,605 kronor 92 öre, under det att Stockholms veterinärinstitut kostade 63,549 kronor 31 öre; således nära tre och en half gång så mycket som veterinärinrättningen i Skara. Hvad har nu resultatet blifvit af dessa kostnader? Jo, vid Skara veterinärinrättning funnos vid årets början 33 elever; under året antogos 6; summa 39. Vid Stockholms veterinärinstitut utgjorde antalet elever vid årets början 66; under loppet af året antogos 24; antalet således tillsammans 90. Från Skara veterinärinstitut utexaminerades med afgångsbetyg 4 elever och dessutom afbröto 3 undervisningen efter ofullbordad kurs. Summa 7. Från Stockholms veterinärinstitut utexaminerades civile 12, militäre 5, hvarjemte en militär afgick utan examen. Summa 18. Man ser af dessa siffror, att på intet sätt verksamheten visat sig hafva varit tre och en half gånger större i Stockholm än i Skara, såsom förhållandet var med kostnaden — för att nu icke tala om de stora räntekostnaderna för nära en half million, som nedlagts på de stora byggnaderna i Stockholm. I afseende å antalet djur, som vårdats vid de respektive anstalterna, utgjorde antalet hästar, som vårdats i Skara på stationära kliniken 205, i Stockholm åter 856, således naturligtvis långt fler i Stockholm, men dock ej tre och en half gånger så många. I Skara sköttes, äfvenledes å stationära kliniken, under året 12 nötkreatur, i Stockholm åter endast 10, hvilket bevisar, att för nötkreaturen å denna klinik Skara veterinärinrättning fyllt ett till och med något större behof än Stockholms dyra veterinärinstitut. Å polikliniken, d. v. s. å den afdelning der det begärts råd, utan att kreaturen lemnats qvar, utgjorde antalet hästar i Skara 1,650, men i Stockholm 2,056, och antalet nötkreatur i Skara 245, men i Stockholm endast 9. Således äfven här, hvad hästar angår, långt ifrån tre och en half gånger så stor verksamhet vid Stockholms veterinärinstitut som vid Skara veterinärinrättning och, hvad nötkreatur angår, hvilken öfverlägsenhet till fördel för Skara?

Jag skulle kunna förlänga bevisningen med siffror, men jag har blott velat anföra några af dem för att styrka att, om också verksamheten har varit mycket större i Stockholm än i Skara, denna verksamhet dock icke stått i samma förhållande till kostnaden, utan att denna kostnad varit jmförelsevis större i Stockholm än i Skara. Man kan således icke säga annat, än att Skara veterinärinrättning är i förhållande till sin verksamhet *billig*.

Jag öfvergår nu till rättsfrågan. Mine herrar, den hvilat dock, denna inrättning i Skara, på en donation, som staten antagit, och jag skall taga mig friheten uppläsa ett par rader ur det testamente, som professor Hernqvist för denna inrättning gjort. Jag vill blott dessförinnan påminna om, att under 1760-talet denne man studerade i Lyon — det enda ställe der då för tiden fanns en veterinärskola, en skola för »ars veterinaria» — och att han utgick från denna skola med den berömmelse för skicklighet, att man gjorde allt möjligt för att qvarhålla honom i Frankrike för att i Paris grunda en dylik

anstalt, men att han, drifven af sin kärlek till fosterlandet, återvände hit med ringa utsigter för att med sina kunskaper gagna detta sitt fädernesland; att han efter en lång lefnad, egnad åt hans älsklingsverksamhet, vid åttio års ålder, när han kände ålderdomskrämporna såsom ett säkert förebud till sitt lifs slut och sin kropps förvandling, testamenterade hela sin förmögenhet till denna inrättning. Han slutar inledningen till sitt testamente med dessa ord: »wid eftersinnande häraf, har jag nu wid min warande 80:tiotio Års Alderdom, likwäl Gudi Lof med Sundt förnuft och mogen eftertancka såsom ett Wedermäle och Underdånig Arkänsla af min nådiga Öfverhets under mitt Lefnads Lopp mig visade Nåd och Ynnest, under min Befattning, Inrättning och Förestående af Artis Veterinarie Lärohuset härstädes, wellat härmedelst förordna om Qvarlåtenskapen af min Egendom efter Döden, på Sätt som här efter förmäles, och hwarwid det *efter Ordalydelsen och utan någon förtydning* skall förblifva.» Så lyder testamentet. Kan det nu sägas, att detsamma följes *efter ordalydelsen*, då man vill behålla denna donation, men använda den för något annat? Om nu också det skulle lyckas att göra ett sådant försök — ty jag vill visst icke uttrycka någon visshet derom, att donationen då skulle kunna bibehållas, eller förhoppning, att icke några efterlevande arfwingar skulle kunna återbördna den testamenterade egendomen (justitiekanslerens yttrande i frågan är, som bekant, ganska sväfvande) — så frågar jag: kan det vara staten värdigt, att göra något sådant äfven om det lyckas? Jag började nyss med att säga, att jag skulle tala om *rättsfrågan*, men jag skulle nu vilja kalla den *honnörsfrågan*. Jag tror icke, att det öfverensstämmer med statens honnör att behålla donationen, om Skara veterinärinrättning indrages.

Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag i punkten »a)», som är lika lydande med Kongl. Maj:ts förslag, samt i afseende på punkten »b)» om bifall till den reservation, som jag tagit mig friheten afgifva, och hvilken är lika lydande med Kammarens eget enhälliga beslut i fjol.

Herr Wallenius: Skara veterinärinrättning har nu till sitt förfogande inkomsterna af Brogård och åtskilliga donationer samt dessutom af statsmedel dels ordinarie anslag 4,100 kronor och dels på extra stat 12,900 kronor årligen. Med dessa medel bestrider läroanstalten undervisningskostnaderna dels för veterinärundervisningen och dels för hofbeslagsskolan, hvilken omfattar både militära och civila personer. Men dessutom har inrättningen och underhåller en sjukvårdsanstalt för sjuka husdjur, hvilken anstalt utöfvar en mycket gagnande verksamhet. Inrättningen lennar landet andra klass veterinärer, som för allmogen äro mycket lämpliga och som erbjuda sitt biträde på mycket billigare vilkor än hvad fallet är med Stockholms veterinärer, och då härtill åtgått så litet medel, jemfördt med hvad veterinärinstitutet i Stockholm kostat, vore det mycket beklagligt, om Skara veterinärinrättning skulle ramponeras och indragas. För inträde vid institutet i hufvudstaden fordras studentexamen. Framtiden skall visa, huru vida detta förhållande är önskligt eller icke;

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.*
(Forts.)

det tillhör icke mig att ingå i den saken. Men hvad som är säkert är, att då inträdesfordringarna vid inrättningen i Skara inskränkas till den bildning, som erhålles i femte klassen uti elementarläroverken, de veterinärer, som utgå derifrån, äro mycket dugliga och användbara personer för den praktiska verksamhet de skola utföra; och säkert är också, att desse veterinärer äro för allmogen och deras djur ofantligt mycket bättre.

Det sades här, att Stockholms veterinärläroverk kan förse landet med erforderligt antal veterinärer. Jag tror det icke, ty, mine herrar, vi behöfva på landsbygden lätthet att tillkalla dessa veterinärer, om deras duglighet skall kunna något gagnande utträta.

Då jag icke sett, att någon plan blifvit uppgjord för veterinärläroverkets i Skara framtida bestånd, utom tvärtom största delen af de medel, som dertill anvisats, nemligen 12,900 kronor, stå på extra stat, kan jag icke finna detta förhållande godt, ty veterinärinrättningens fortfarande bestånd är då ganska problematisk och den kan hvilken dag som helst upphöra. Jag skulle därför hafva önskat, att lärare derstädes anställes på ordinarie stat, och med anledning häraf har jag tagit mig friheten att till denna riksdag väcka motion om, att undervisningen vid läroverket måtte omorganiseras och att, lika med hvad direktionen föreslagit, ett anslag af 20,700 kronor måtte på ordinarie stat beviljas, äfvensom att på extra stat skulle beviljas för en gång till samma inrättning 17,818 kronor att jemte inkomsten af donationen användas till byggnaders och lärosalars försättande i tidsenligt skick och till anskaffning af nödig undervisningsmateriel.

Beträffande direktionens förslag till omorganisation, har Stats-Utskottet upptagit detta i sitt betänkande N:o 14 vid sistlidne års riksdag, der det lyder sålunda:

»Beträffande frågan om inrättningens ordnande för framtiden har direktionen, som, lika med t. f. föreståndaren, ansett, att inrättningen fortfarande borde ega bestånd såsom veterinärläroverk, i sitt omförmälda utlåtande föreslagit, att inrättningen måtte erhålla till uppgift: att bilda veterinärer, afsedda för den enskilda veterinära sjukvården; att vara en fullständig läroanstalt för bildande af hofs slagare eller s. k. hofbeslagssmeder; och att vara en anstalt för vård af sjuka husdjur. För erhållande af inträde vid inrättningen såsom elev skulle erfordras, utom bevis om ålder, god frejd samt frisk och stark kroppsbyggnad, intyg utvisande att den inträdessökande ådagalagt sådana kunskaper, som berättiga till intagning i sjette klassen vid allmänt läroverk.

De utgifter, som skulle erfordras för veterinärinrättningens ordnande på detta sätt, skulle enligt direktionens beräkning uppgå till 23,200 kronor och, med möjligen behöfliga ålderstillägg, till 26,200 kronor om året. Härmed skulle aflönas tre lektorer, två adjunkter, en instruktionssmed, kassör, sekreterare och bibliotekarie samt betjening, äfvensom bestridas utdelning af stipendier och premier åt elever, skatter och onera, kostnader för byggnaders underhåll och för undervisningsmateriel samt diverse utgifter. De härför disponibla tillgångarna beräknar direktionen sålunda:

arrende för Brogården med tillhörande qvarn och torp	kronor	3,000: —
arrende för inrättningens öfriga fastigheter	»	1,400: —
räntor å inrättningens kapital, 20,050 kronor	»	1,100: —
Återstående behof skulle tillgodoses genom ett årligt statsanslag af 17,700 kronor, hvartill dock ytterligare erfordrades såsom ålderstillägg för år 1885 beräknade 1,500 kronor och för framtiden högst 3,000 kronor, och således hela statsanslaget uppgå till högst	»	20,700: —
Summa kronor		26,200: —

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

Inrättningens nuvarande anslag:

på ordinarie stat	kronor	4,100: —
» extra	»	12,900: —
skulle således behöfva ökas med högst		» 3,700: —»

Det förslag, som nu är å bane att ombilda veterinärinrättningen i Skara, afser uteslutande undervisningen, nemligen i första hand att ombilda den till en fullständig hofbeslagsskola för utbildande af civila och militära hofslagare, och vidare att der fortfarande underhålla en sjukvårdsanstalt för husdjur, hvarest lämplig praktisk undervisning i behandling af enklare åkommor hos husdjuren skulle lemnas. Detta tycktes mig icke vara riktigt. Ty då detta läroverk tager så ringa medel i anspråk och utöfvar en gagnande verksamhet, borde väl hvar och en finna det rätt och godt, att det får fortfarande utöfva sin synnerligt gagnande verksamhet.

Jag inser nog, att hvad jag föreslagit i min motion icke kan nu vinna bifall, men då jag hoppas, att framtiden skall lägga i dagen rättigheten och billigheten och nyttan af detta läroverk, och jag nu för min del vill uppehålla möjligheten af att få detta läroverk ordnad på ordinarie stat, vill jag förena mig i det yrkande, som Friherre von Kræmer gjort i sin reservation.

Herr Lundeberg: För min del har jag svårt att förstå den uppfattning, som enligt Utskottets föreliggande motivering gör sig gällande hos dem, som ifrå för Skara veterinärinrättnings bibehållande, eller att, såsom Utskottet säger, »de flestes intresse af biträde vid husdjurens vård fullt nöjaktigt samt derjemte billigare kan tillgodoses af veterinärer, af hvilka icke fordrats den högre, allmänt humanistiska bildning, hvilken förutsattes såsom vilkor för befordrande till statens veterinärtjänster.» Inom det län, jag har den äran att representera, äro nemligen åsigtarna alldeles motsatta. Husdjurskötseln står der jemförelsevis ganska högt; och särskildt, hvad hästafveln beträffar, har norra delen af länet gjort sig känd för frambringandet af goda och kraftiga hästar, som röna liflig efterfrågan inom norra och mellersta delarne af landet. Men i sammanhang med detta intresse ställas ock mycket höga fordringar på veterinärer, hvilka man icke kan få nog skickliga, — och befolkningen hyser motvilja, att icke säga förakt

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.*

(Forts.)

mot underlägsnare veterinärer, och begagnar hellre själfgjorda än half lärda sådana. Såsom bevis på hvilka fordringar i detta afseende der gälla, torde det tillåtas mig anföra, att då landstinget och hushållningssällskapet för några år sedan beslöto att anställa sex distriktsveterinärer utöfver de länsveterinärer, som förut funnos, dervid fästes det absoluta vilkoret, att desse skulle vara utexaminerade från institutet i Stockholm, och vidare, att då vid dessa nya platsers tillsättande ett otillräckligt antal kompetente sökande anmält sig, landstinget utan tvekan afslog en gjord framställning, att *en* plats skulle få tillsättas med en veterinär från Skara, hvilken hade anmält sig; — och detta oakadt platsen varit obesatt $1\frac{1}{2}$ år. Man vill hafva det bästa som kan fås och ser icke så mycket på kostnaden, i synnerhet som det måste erkännas, att de ifrån Stockholmsinstitutet utgångne veterinärerna ännu icke blifvit bortskämda med höga löner, och de arfvoden, som de betinga sig för förrättningar, äro billiga nog om de också icke, såsom oftast är fallet, på förhand äro bestämda af vederbörande löngifvare.

Herr Tamm har så väl angifvit, att icke förkunskaper och mindre kurser vid institutet härvidlag äro bestämmande, utan att prisen i detta som i andra fall bero på tillgång och efterfrågan. Ja sådana äro äsigterna i dessa trakter, och jag kan för min del icke finna annat, än att de äro fullt rigtiga, ty det gäller i detta fall en egendom af allt för värderik beskaffenhet för att man för dess bevarande kan vara tillfreds med halfmesurer eller att icke hafva tillgång till veterinärer, till hvilkas duglighet och förmåga man har förtroende. Med denna uppfattning är det klart, att jag för min del icke kan vilja medverka till uppehållet af ett läroverk, hvars elevs duglighet och skicklighet så allvarsamt ifrågasättas just af dem, som de äro afsedda att tjena och utan hvilkas förtroende de icke kunna nå ett godt resultat. Men om det sålunda redan i detta för mig ligger ett tungt skäl, finnes det ett annat af *icke mindre vigt*. Det är gifvet, att veterinärvetenskapen liksom all annan vetenskap går framåt, men för att den i vårt land skall kunna föras framåt och framgångsrikt verka fordras, utom andra betingelser, äfven penningar. Riksdagen har visserligen i detta afseende icke varit njugg, men likväl hafva de anslag, som blifvit lemnade till institutet i Stockholm dock varit allt för små, för att detta institut skulle kunna hålla jemna steg med kamraterna i utlandet och kunna tillgodogöra sig vetenskapens resultat i utlandet, och därför hafva också åtskilliga undervisningsgrenar eftersatts, till stort men för ett läroverk af denna viktiga beskaffenhet. Det synes mig också följdriktigt, att då dessa anslag äro delade på två håll, de skola blifva *otillräckliga på båda*, under det förhållande, att vårt land ej kan hafva hvarken förmåga, lust eller behof att upprätthålla två fullständiga veterinärinrättningar. Härvid gäller, enligt min mening, att koncentrera krafterna till ett helt och dugligt samt för landet nyttigt och godt. Skara veterinärinrättning verkar sålunda, efter mitt förmenande, tvefaldt skadligt. Den uppfostrar underlägsna veterinärer, men, *framför allt*, den verkar hämmande på utvecklingen af vårt förnämsta institut. Den har haft sin mission under

de tider, då vårt land hade dåliga kommunikationer, men är nu, då några nämnvärda afstånd icke vidare finnas, onyttig.

Det kan förefalla något egendomligt, att i en tid, då man vet, att veterinärvetenskapen går framåt och ställer allt större och större kraf på sina idkare, man skall vara betänkt på att nedsätta fordringarne för inträdessökande till institutet. Det kan ju dock hända, att detta möjligen kan gå för sig, och jag vill därför icke för min ringa del motsätta mig en utredning af frågan, då jag är fullt förvissad, att de sakkunnige män, som komma att taga den om hand, skola egna den eu omsorgsfull och noggrann pröfning och icke med sina röster bidra till att institutets uppgift att *skaffa bildade och dugliga veterinärer* genom denna utredning skall undanskjutas. Då jag anser för frågans lösning lämpligast vara att det förslag, som af Kongl. Maj:t vid förra årets riksdag framlades, blefve godkändt, och då detta förslags alla bestämmelser hafva af alla de sakkunniga, som derom haft tillfälle att yttra sig, blifvit på det varmaste förordade, samt då jag anser att detta mål bäst vinnes genom anslutning till herrar Tamms och Odelbergs reservation, får jag vördsamt yrka bifall till reservanternas förslag.

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Herr Almén: Det är just icke med något synnerligt nöje, jag begärt ordet i denna fråga, som så ofta debatterats i Kammaren, att många af dess ledamöter torde hafva bättre reda på frågan, eller åtminstone dess behandling i Riksdagen, än hvad jag har. Jag ber emellertid få säga några ord, då jag varit tvungen att sätta mig in i frågan och dervid kommit till sådana resultat, att jag för min del har min åsigt fullt klar och äfven ganska rotfästad.

Enär jag antager, att ingen i denna Kammare vill förorda en förändring af Skara veterinärrättning, som strider mot föreskrifterna i Hernqvists testamente, detta må nu tolkas efter bokstafven eller dess andemening, ber jag att först få yttra mig i denna del af frågan, som jag efter förmåga sökt att för min del utreda, innan jag å tjenstens vägnar vid ett annat tillfälle derom uttalat min åsigt.

Genom Kongl. brefvet den 29 April 1774 erhöll Hernqvist, då varande lektor i matematik vid gymnasiet i Skara, rättighet att uppbära en årlig pension af 1,000 daler silfvermynt förutom sin lektorslön mot vilkor, att hvar tredje år utexaminera minst tvenne i veterinärkonsten inöfvade personer, som kunde till det allmännas tjänst användas.

Såsom tjänstgörande lektor vid gymnasiet innehade Hernqvist prebendehemmanet Brogården invid Skara, och blef genom Kongl. brefvet den 8 Maj 1775 nämnda prebende utbytt mot Wings regala pastorat samt Brogården upplåtet »till en lazarettsinrättning för sjuka kreatur» och »till bättre befordran och verkställighet af artis veterinariæ fortplantande i riket. »Sedan lemnades anslag till inventarier, till aflöning åt en adjunkt m. m. Genom afkastningen af egendomen Brogården jemte särskilda statsanslag har inrättningen sedermera blifvit underhållen. Alltså: *veterinärrättningen i Skara är anlagd på statens egendom och intill denna dag underhållen genom allmänna medel med något bidrag från Hernqvists donation.*

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

Till nämnda inrättning, som icke hade någon annan bestämmelse, än att vara en lasaretsinrättning för sjuka husdjur jemte hofbeslagskola och vid hvilken den der anstälde föreståndaren *personligen* hade i uppdrag att hvart tredje år utbilda tvenne veterinärer, donerade Hernqvist, genom testamente af den 19 Mars 1807 en del af sin förmögenhet, bestående i jordlotter, tomter, $\frac{3}{8}$ mantal rusthåll, en qvarn m. m., uppgående för närvarande till ett värde af 53,450 kronor och lemnande en årlig inkomst af 2,800 kronor enligt af direktionen för inrättningen år 1884 lemnade uppgifter. Den i slutet af förra århundradet uppförda vestra flygelbyggnaden och karaktarhuset, uppfördt under år 1806, finnas på statens egendom Brogården och upptagas till värde af 21,900 kronor bland *gåfvor* till inrättningen, men de tillhörde ej Hernqvist och finnas ej upptagna i testamentet.

Till följd af Riksdagens framställningar 1810 och 1818 om inrättande af anstalt för utbildning af veterinärer, blef ej ifrågasatt att utvidga läroverket i Skara, utan föreståndaren för det sistnämnda flyttades 1821 till Stockholm. Läroverket i Skara blef då ej nedlagdt af det skäl, att anslaget till inrättningen i Stockholm var så ringa, att föreståndaren fick njuta lön från båda anstalterna.

Från 1821 till 1858 utexaminerades inga lärjungar i Skara. De få elever, som då funnos, utgjordes af ynglingar, som uppehöll sig i staden för att utbildas till skollärare och organister, och dessa sysselsatte sig sedermera med sjuka husdjurs vård. De få ynglingar, hvilka från inrättningen i Skara sökte inträde vid institutet i Stockholm,ingo der genomgå kursen från början.

Uti det i hufvudsak ännu gällande provisoriska reglementet för inrättningen i Skara af den 20 Juli 1855 föreskrefs, att inrättningen skulle hafva till ändamål, att lemna undervisning i veterinärvetenskapen och bilda skickliga hofslagare för landsortens behof. I § 22 säges, att »utgångsexamen omfattar de kunskaper, som erfordras för utöfning af hofslagareyrket.»

Sälunda alldeles *samma bestämmelser för inrättningens verksamhet*, som i Kongl. propositionen vid 1885 års Riksdag och i Herrar Tamms och Odelbergs reservation, endast att i nämnda reglemente ej bestämdes, huru omfattande undervisningen i veterinärkunskap skulle vara, hvilket deremot var angifvet i den Kongl. propositionen af 1885.

Nyss anförda bestämmelse i reglementet, att endast utexaminera hofslagare, stälde man sig ej till efterrättelse i Skara, utan utexaminerade lärjungar, hvilka erhöillo betyg om, att de innehade för en djurläkare nödiga kunskaper. Då dessa personer icke kunde från apotekarne erhålla häftigt verkande läkemedel, tillät Kongl. Maj:t den 11 Oktober 1872, att under afvaktan på en reorganisation af läroverket, skulle de från Skara utgående lärjungar, som hafva förkunskaper, motsvarande afgang från 5:te klassen af elementarläroverk, få requirera giftiga läkemedel från apotek, men ej innehafva veterinärbefattning i statens tjenst.

Verklig rättighet att utöfva veterinärverksamhet och från apotek förskrifva alla behöfliga läkemedel tillerkändes således från Skara veterinärinrättning utexaminerade elever först 1872, och således 65

år efter det Hernqvists testamente upprättades. Denna rättighets borttagande kan således ej sägas på minsta sätt strida mot testamentets föreskrifter.

Sedan detta Kongl. bref blifvit meddeladt direktionen för veterinärinrättningen, beslöt denna dock att emottaga elever, som endast genomgått folkskola, ett beslut öfver hvilket Sundhetskolegium hos Kongl. Maj:t nedlade en »protest», och direktionen fick befallning att ställa sig Kongl. brefvets föreskrifter till efterrättelse. Huruvida dessa föreskrifter blifvit åtlydda och fortfarande iakttagas, derom kan man hysa berättigadt tvifvel.

Enär alltså Skara veterinärinrättning grundlagts på statens bekostnad och husen likaledes uppförts med statens medel och på statens jord, och då samma inrättning allt sedan dess uppkomst underhållits på statens bekostnad och först sedan 1808 med ett ringa bidrag af Hernqvists donation, och då samma inrättning genom Kongl. bref vid dess stiftelse bestämts »till en lazarettinrättning för sjuka kreatur och till bättre befordran och verkställighet af artis veterinariæ fortplantande i riket», der undervisning skulle lemnas i veterinärvetenskapen och skickliga hofslagare bildas för landsortens behof, och der utgångsexamen omfattar de kunskaper, som erfordras för utöfning af hofslagareyrket, och då nu vidare reservanternas förslag, i likhet med Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen förra året, afser att återbringa inrättningen till hvad den ursprungligen varit ända till 1859, men nu i en utvidgad och förbättrad form, eller till ett lasarett för sjuka djur, der undervisning meddelas i praktisk veterinärkonst på kliniskt sätt af en behörigen aflönad lektor och föreståndare och med fullständig undervisning i hofbeslagskonsten; så saknas skäl för det påståendet, att detta skulle vara i strid med Hernqvists till en i allo likartad inrättning gjorda donation, som äfven efter ordalagen lemnats till »artis veterinariæ lärohuset i Skara», hvilket betyder samma veterinärinrättning, som år 1807 förefans.

Häremot skulle visserligen kunna invändas, att vid inrättningen utexaminerade lärlingar förlora den rättighet att föreskrifva häftigt verkande medel, som de för närvarande ega. Ja väl! Men denna rättighet fans icke vid inrättningens stiftande utan den tillkom först 1872 eller 65 år efter testamentets upprättande. Att ett borttagande af denna rätt skulle bryta testamentet, är mig ofattligt. Jag hyser stor pietet för testamenten, men jag jag kan icke förstå, hvarför denna pietet skall växa med åren. I detta fall måtte den dock hafva gjort det på ett förvånansvärdt sätt, då man kan tycka, att en återgång till en veterinärinrättning, som är minst lika god om icke bättre än den ursprungliga, skulle innebära en kränkning af testamentet. Icke får man förklara saken på det sätt, att ingen rätt begripit testamentet under tiden från 1808 till 1872, enär man i allmänhet brukar förstå dylikt bättre, då man börjar att tillämpa i ett testamente gifna föreskrifter, än nu snart 80 år efteråt.

Denna veterinärinrättning i Skara eller åtminstone undervisningen derstädes har under lång tid alldeles legat nere. Rättighet att utexaminera elever, berättigade att från apotek föreskrifva äfven giftiga medel erhöi inrättningen först 1872, men ingen har under den långa

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Ombildning af Skara veterinärinrättning m. m. (Forts.) tiden mellan 1807 och 1872 påstått att man eluderat testamentet; men nu, när man vill återgå till det gamla, heter det, att man eluderar testamentet och går testators vilja för när. Det är ofattligt, att dessa åsikter, om de skulle vara rigtige, icke uppträdt långt tidigare.

Det är vidare bekant, att Hernqvist med sina stora kunskaper och med sitt utomordentliga nit för veterinärväsendets utveckling inom landet, till en början ville här i Stockholm inrätta en allmän veterinärinrättning, men när han här icke fick det understöd, som han behöfde, men deremot i Skara af staten fick lön och gård och annat understöd, realiserade han der sin älsklingsidé på ett vackert sätt. Veterinärinrättningens utveckling var Hernqvists mål, men det var ej Skara, som för honom var hufvudsaken. Han har gifvit sin donation till »artis veterinariæ» befordran och jag hemställer, om icke detta kan ske bättre i Stockholm än i Skara. Derom kan icke vara tvifvel, ty nu hafva vi två veterinärinrättningar och i sanning Skara veterinärinrättning kan icke befordra veterinärväsendet bättre än institutet i Stockholm, ty dertill saknar den förra alla förutsättningar, och så stora summor skulle därför behöfvas, att jag tviflar att Riksdagen skulle vara hågad att bevilja dem. Det är då uppenbart, att det är ett ofantligt slöseri för ett land som Sverige, att hafva två sådana inrättningar, då andra större land, t. ex. Österrike, hafva endast en.

Från rättslig synpunkt kan jag ej förklara, huru det är möjligt att man kan säga att Kongl. Maj:ts förslag innebär något det allra minsta, som går testators föreskrifter eller önskingar för när. Jag tror snarare, att det just befordrar hvad testator med sin donation afsett.

Mycket annat kunde vara att tillägga, och jag har äfven varit beredd derpå, men jag vet på förhand, att Kammaren lätt tröttnar på långa anföranden. För mig står det fast, att Skara veterinärinrättning är ett statens verk, och att Hernqvists donation har ytterst ringa del deri. Vidare är det för mig uppenbart, att Skara veterinärinrättning nu är i bedräffligt skick med bristfällig undervisningsmateriel och bristfälliga hus. Man har visserligen sagt, att dessa voro i godt skick år 1883 och jag har af Riksdagens Andra Kammares protokoll för 1885 inhemtat, att man protesterat mot påståendet, att busen skulle vara i förfallet skick, hvilket allt dock icke hindrar, att man nu ett år senare får veta något helt annat. Hösten 1885 förklarar direktionen för Skara veterinärinrättning, att beträffande frågan om reparationer å inrättningens byggnader, direktionen under förutsättning att veterinärinrättningen komme att för framtiden bibehållas vid sitt nuvarande ändamål, ansåge vestra flygelbyggnaden å Brogården, hvilken vore af ålder så bristfällig, att den icke kunde genom reparation nöjaktigt iståndsättas, böra ombyggas och östra flygelbyggnaden förlängas genom tillbyggnad, derför kostnaderne beräknats uppgå till sammanlagdt 17,500 kr., hvaremot inrättningens öfriga byggnader voro i godt skick. Till undervisningsmaterielens komplettering erfordras o. s. v.

Jag tror med anledning såväl häraf som hvad jag i öfrigt in-

hemtat beträffande veterinärrättningen i Skara, att man bör läsa med urskilning, ty det faktum är väl ändå obestriddigt, att husen äro bristfälliga och att materielen är dålig.

Och huru är det då med lärarekrafterna? Jo, nit och skicklighet och intresse hafva nog alltid funnits, men dessa räcka icke i längden att hålla Skara veterinärrättning uppe, ty lärarne äro för få, och en del af dem har för små löner, hvartill kommer, att när lärarnes löner befinnas på extra stat, är det icke möjligt att skaffa kompetente vikarier för dem, när sådane behövas. Skall det blifva något utaf Skara veterinärrättning, finnes det ingen annan utväg än att göra den till ett fullständigt läroverk, och då landet icke behöfver två sådane, så kunde afsigten dermed icke vara någon annan än att åstadkomma en täflan med institutet i Stockholm, på det att detta ej måtte sjunka. Dertill fordras, förutom anslag till byggnader och dylikt för en gång, minst 45,000 kr. om året, ty så mycket kostar veterinärinstitutet i Stockholm. Skall det blifva något utaf Skara veterinärrättning, så måste den, såsom nyss är sagdt, göras till ett fullständigt läroverk; men då måste man också hafva klart för sig, hvad det kostar, och det är icke småsaker. Att deremot bibehålla Skara veterinärrättning i det skick, hvori den nu befinner sig, kallar jag att slösa med penningar. Jag vill icke säga, att man kastar dem i sjön, när de dock stanna i Skara, men de lemna ingen skälilig valuta.

Ett verkligt olycksöde tyckes hvilat öfver Skara veterinärrättning, såväl vid sjelfva början, enär den aldrig blef färdig, som äfven sedermera vid de många förslag, som blifvit väckta angående dess ombildning. Detta synes bland annat deraf att, om jag ej missminner mig, Kongl. Maj:t tre gånger föreslagit Skara veterinärrättnings omgestaltning och anslagens uppförande på ordinarie stat, men Riksdagen har alltid afslagit dessa under en eller annan förevändning. Vid förra Riksdagen, då Kongl. Maj:t föreslog inrättningens ombildning i enlighet med den ursprungliga planen, så föreslog Stats-Utskottet i stället de nuvarande anslagens uppförande på ordinarie stat med inrättningens bibehållande för öfrigt i oförändradt skick, men Riksdagen afslog båda förslagen och allt förblef vid det gamla. Huru man än vändt frågan, har det alltid funnits något nytt förslag, såsom det vill synas, endast gående ut på att få bibehålla inrättningen i dess nuvarande skick.

I år finnes ett förslag framställt af Stats-Utskottet, hvilket är mycket tilltalande och visar mycket tillmötesgående; det går nemligen ut på en sammanjemkning af de olika meningarne, och har derföre mina sympatier.

Nu heter det dock, att Skara veterinärrättning bör få bibehålla sitt anslag, till dess utredning vunnits, huruvida icke de nu bestämda fordringarne för inträde vid institutet i Stockholm skulle kunna sänkas. Denna del af förslaget vill jag för min del icke motsätta mig, ty en sådan utredning är alltid nyttig, den må nu leda till hvilket resultat som helst. Frågan kommer derigenom alltid på det klara. Det är en olycka, om man tror, att fordringarna nu äro ställda högre än de nödvändigt behöfva vara, och det är också

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.*
(Forts.)

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.*

(Forts.)

ett fel, om de verkligen skulle vara för höga. Den delen af förslaget vill jag således icke motsätta mig. Men jag begriper icke, hvarföre denna utredning skall sammanställas med bibehållandet af anslagen till Skara veterinärinrättning sådan den nu är. Då jag anser, att nuvarande statsanslag icke lemna tillräcklig valuta, följer deraf, att jag äfven anser, att det vore väl, om de upphörde, ju förr dess hellre. Man kan visserligen säga, att då vi väntat i sextiofem år, kunna vi väl vänta ännu ett år. Det kunde väl så vara, om det gälde endast ett år, men jag är icke viss på att det går så fort med den begärda utredningen.

Man vill nu göra inträdesfordringarne beroende af fordringarne i allmänna läroverkens sjettem klass, men nu äro ju förslag å bane, att omorganisera dessa läroverk, och särskildt önska naturforskningens målsmän, att undervisningen i naturvetenskap skall fortsättas ända till studentexamen, och förr än denna del af läroverksfrågan blifvit löst, kan man svårligen lösa frågan om inträdesfordringarne till veterinärinstitutet, dervid kännedomen om naturvetenskaperna är af en särdeles stor betydelse. Med andra ord, jag skulle gerna rösta för Stats-Utskottets förslag, om jag icke fruktade ett långt uppskot, och den föregående behandlingen af frågan visat, hvarthän uppskotven hafva ledt nu i 65 år. Nu tyckes mig tiden vara inne att något beslut fattas i denna fråga, som jag tror vara mogen att lösas. Jag har hört sägas, att lärarne på stället, inseende omöjligheten att upprätthålla denna inrättning i sitt nuvarande skick, skulle hafva alldeles uppgifvit striden för och hoppet om att få inrättningen organiserad med fasta anslag. Det sista vågar jag icke heller hoppas på, men då är det också skäl att göra slut på denna under årtionden omtvistade fråga. Det är icke, såsom en talare sade, meningen att förstöra Skara veterinärinrättning. Han sade nemligen, att all undervisning skulle upphöra, men han måtte då icke hafva läst Kongl. Maj:ts proposition till förra Riksdagen, ty den innebär, att der skulle underhållas en sjukvårdsanstalt, hvarest lämplig praktisk undervisning i behandling af enklare åkommor hos husdjuren skulle lemnas åt dem, som ville sig deraf begagna, äfvensom en hofbeslagsskola; och det är vidare antagligt, att denna hofbeslagsskola skulle bliiwa vida mera besökt än hvad den nuvarande är; man kan väl icke heller begära mycket af samma skola, då föreståndaren är 73 år gammal. Om man verkligen önskar bibehålla Skara veterinärinrättning, så borde man väl ock gifva samme lärare en hederlig pension, hvarefter man kunde få en yngre och kraftigare föreståndare; men någon sådan begäran om pension tror jag icke Riksdagen är villig att bifalla.

Här har i dag yttrats åtskilligt, som jag skulle vilja delvis bemöta. Friherre von Kræmer nämnde något om den legala delen af frågan. Jag har derom redan uttalat min åsigt och vill ytterligare till stöd för densamma anföra, att justitiekanslersemetet icke funnit betänklighet att förorda Kongl. Maj:ts förslag.

Vidare nämnde Friherre v. Kræmer något om elevernas antal. Jag ber att äfven få lemna några upplysningar derom. Vi hafva i år 207 veterinärer i Sverige, af hvilka 34 äro utexaminerade från

Skara. Detta är icke något så stort antal, men man måste ändå antaga, att de hafva stor förmåga, om de kunnat nedbringa taxan eller prisen för de öfriga veterinärerna. Hvad åter beträffar den frågan, huruvida dessa veterinärer skulle vara mycket billigare än de från Stockholm utexaminerade, så kan man taga ordet billig i många betydelser. Ser man på uppfostringskostnaden under de fem sista åren, så utexaminerades under denna tid från Stockholm 42 veterinärer och från Skara 17, men det är orätt att jemföra de utexaminerade elevernas antal vid Stockholms veterinärinstitut under de fem sista åren, då det är ett faktum, att under institutets ombyggnad högst få nya elever antogos förr än 1879, hvilka utexaminerades först 1883. Detta år utexaminerades 13, 1884 12, 1885 11, eller i medeltal 12 om året. För närvarande lär vid institutet finnas 74 elever och eftersom kursen är 4-årig skulle, derest 2 årligen förloras, 16 årligen kunna utexamineras. I förbigående må anmärkas att vi behöfva enligt äldre uträkningar icke flera än 12 årligen. I Skara hafva utexaminerats under de fem senaste åren 17 elever och således i medeltal 3,2 stycken årligen. Taga vi nu anslagen i betraktande, så hafva de utgjort för inrättningen i Skara 17,000 kr. i statsanslag och 3,000 kr. från statens egendom Brogården eller tillsammans 20,000 kr., och när de delas på tre elever blir det 6,000 à 7,000 kr. för hvar och en. I Stockholm kosta de årligen utexaminerade 12 eleverna omkring 45,000 kr., och hvarje således 3,750 kr. I Stockholm böra dock utan svårighet kunna utexamineras 16, hvarigenom kostnaden för hvarje blifver mindre än 3,000 och således icke ens hälften af kostnaden vid Skara veterinärinrättning. Då har jag dock icke tagit i betraktande den halfva million, som är nedlagd i byggnader för institutet i Stockholm, men dessa gifva icke högre ränta, antingen eleverna äro få eller många.

Vidare skulle de från Skara utexaminerade veterinärerna kunna sägas vara billigare, derföre att de taga mindre betalt; men äfven denna billighet skulle kunna vara inbillad. Jag vill i afseende derpå erinra om ett yttrande, som förra året faldes i denna fråga, hvilket gick ut derpå, att ett dåligt råd, lågt betaldt, är i sig sjelf mycket dyrare än ett på erfarenhet och kunskaper grundadt råd, äfven om det betalas dubbelt, och hvem vet om icke de fattiga jordbrukarne, som sägas företrädesvis anlita de billiga veterinärerna, äfven i detta fall få betala djurens vård mycket dyrare än de rike. Här såsom öfverallt bero taxa och pris på tillgång och efterfrågan. Låt veterinärerna få trängt om platser, så blifva de nog billigare i sina fordringar. Hvad som företrädesvis behöfves, är dugliga kreatursskötare, med någon veterinärkunskap, som veterinären kunde få till sin hjälp. De kunna utbildas vid landtbruksskolorna eller vid den af Kongl. Maj:t föreslagna kliniska inrättningen i Skara med flera ställen. Sådana behöfvas, ty den tillkallade veterinären kan icke stanna qvar för att sköta ett sjukt djur, utan han behöfver någon kunnig karl, åt hvilken han kan säga, hvad som skall göras. Af sådana vårdare för sjuka kreatur har allmogen ett verkligt behof. Vidare kunde det ordnas så, som det är föreslaget för våra vanliga läkare, att veterinärerna hafva mottagningar icke endast hemma hos

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

sig utan på olika ställen under olika förut tillkännagifna dagar. Här finnes mycket att göra på detta område, hvartill medel kunde användas med vida bättre resultat, än som nu ernås med underhållet af två veterinärläroverk, af hvilka det ena är öfverflödigt.

Vidare vill jag minnas, att en talare vidrörde en annan punkt, som jag icke tänkt att taga upp. Det var antalet af djur, som vårdas vid inrättningarna i Stockholm och Skara. Han förklarade att Skara veterinärinrättning var öfverlägsen eller åtminstone föga underlägsen i afseende på antalet vårdade nötkreatur. Jag undrar icke på, att man kan få höra sådant tal, men jag kan icke anse det vara grundadt på faktiska förhållanden. Man måste härvidlag såsom alltid eljest läsa siffror med mycket urskilning. Jag har här den sista årsberättelsen från Skara veterinärinrättning, dervid jag vill anmärka att deri förekommer ett vilseledande tryckfel, i det man vid öfverföring satt 148 i stället för 48, som dock är utan betydelse.

Jag vill först göra en jmförelse mellan den stationära kliniken i Skara och Stockholm. I detta fall har det i Skara varit 226 djur, men i Stockholm 1,141 eller fem gånger så många. På polikliniken i Skara uppgifves såsom behandlade 1,925 djur, men dit räknas då också friska djur, som visats i och för besigtning. Det kan vara åtskilligt att lära äfven af dem, men såsom varande friska, hafva de icke varit föremål för klinisk behandling och hade derföre ock icke bort sammanräknas med öfriga till kliniken hörande djur. I Stockholm deremot var antalet 2,647, hvori dock likaledes inberäknats ett större antal besigtigade djur. Jag kommer nu till den ambulatoriska sjukvården. Der heter det att 1,081 djur blifvit vårdade eller besigtigade i Skara. Men huru är det med den saken? Jo, siffrorna få, så vidt jag genom upplysningar från sakkunnige och i allo trovärdige personer kunnat inhemta, icke begagnas på sätt här har skett. I detta tal lära nemligen inräknas äfven de djur, som lärarne hafva skött, när de varit ute på sin enskilda praktik, ja, äfven de som eleverna hafva skött. Men om lärarne sköta sjuka djur och till och med om eleverna göra det, så kan detta dock icke vara mycket lärorikt för de elever, som sitta hemma, ja, icke ens för de elever, som sjelfva besökt djuren, då ju icke läraren är närvarande och kan meddela eleverna någon undervisning. Att räkna detta såsom ambulatorisk klinik måste vara vilseledande. I Stockholm utgör motsvarande antal 2,180 och är således, oaktadt det i Skara användas mycket felaktiga beräkningssättet, mera än dubbelt högre. Äfven om flera nötkreatur varit föremål för klinisk behandling vid Skara veterinärinrättning, så är dock obestriddigen summan af materiel för den kliniska undervisningen ofantligt mycket större i Stockholm än i Skara. Men säger man, vi skola icke jmföra de båda städerna, men väl den omkringliggande landsbygden. Jemför man kommunikationerna, är emellertid tillgången på jernvägs- och ångbåtsleder till Stockholm så mycket större, att det skulle vara underligt, om det icke skulle finnas mera undervisningsmateriel vid institutet i Stockholm. Obetingadt ligger häri ett väsentligt förträde för Stockholm.

Jag vågar nu icke längre upptaga Kammarens tid, endast en punkt vill jag påpeka, hvilken för mången torde vara bestämmande, jag afser härmed skaraveterinärernas påstådda relativa billighet. Jag betvivlar visserligen icke denna Kammares förmåga att derom döma; men jag antager, att man också bör fästa något afseende å det omdöme, som Andra Kammaren förra året fälde härom. Andra Kammaren skattade då dessa veterinärers billighet icke högre, än att den med 104 röster mot 66 ville antaga Kongl. Maj:ts då förevarande proposition. En ärad talare i denna Kammare har visserligen förlidit år yttrat, att han högt skattade det bifall hans åsigtter vunnit inom Andra Kammaren, men jag antager, att det utslag, som Andra Kammaren i fjol fälde i denna fråga, nu för honom har lika stor betydelse.

Min öfvertygelse är, att Skara veterinärinrättning hvarken kan eller bör bibehållas, sådan den är. Antingen böra de anslag lemnas, som behövas för att göra den till hvad den bör vara, ett fullständigt och tidsenligt läroverk, eller, derest Riksdagen icke vill dertill lemna nödiga medel, må då Skara veterinärinrättning icke falla, men väl ombildas på sätt Kongl. Maj:ts föreslagit, hvilket är i öfverensstämmelse med den första afsigten med densamma och med hvad den varit under största tiden af dess tillvaro. Låt den återgå dertill och låt sedan veterinärväsendet utvecklas såsom det bör, med samlade krafter, utan inbördes afund och strid.

Jag skulle icke hafva något mot att antaga Stats-Utskottets förslag, om jag icke af den erfarenhet, vi hafva beträffande Skara veterinärinrättnings ordnande under de sista 65 åren, hade skäl att frukta, att den begärda utredningen angående inträdesfordringarne till veterinärinstitutet skulle föranleda ett nytt långvarigt uppskof. Riksdagen har också makten i dessa frågor, ty genom att nedsätta anslagen kan den framtinga en önskad lösning, hvilken jag för öfrigt icke tror skall möta något motstånd, hvarför intet uppskof är behöfligt från denna synpunkt.

Jag yrkar bifall till Herrar Odelberg och Tamms reservation.

Friherre von Essen, Fredrik: Såsom Kammaren torde finna, är detta Utskottets förslag afsedt att utgöra ett fredsslut i en strid, som så många år inom Riksdagen egt rum i denna fråga, som synes vara omöjlig att lösa. Ju längre tiden går, ju flera förslag framkomma. Detta synes redan af förhandlingarna inom Stats-Utskottet. I fjol förenade sig Utskottets majoritet om ett beslut och en del reservanter om ett annat, och Kamrarne stannade i skiljaktiga beslut.

En af anledningarna, hvarför denna strid aldrig kunnat lösas, är den föreställning, som en del af Riksdagens ledamöter hafva, att de från Skara utexaminerade veterinärerne skulle blifva billigare vid sin praktik än de, som underkasta sig den längre kursen för inträde vid institutet i Stockholm. Detta är sjelfva kärnpunkten, ty de öfriga tvistepunkterna, huru vida det skall finnas en veterinärinrättning i Skara eller icke, huru vida rättsfrågan kan lösas, såsom Kongl.

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

Maj:t föreslagit m. m., äro af mindre betydighet än frågan om kompetensvilkoren för inträde vid läroverken.

Nu säger en talare, den förste som i dag yttrat sig i denna fråga: det är alls icke så, att den dyrare kursen föranleder till högre fordringar i afseende på afgifter för anlitage af de utlärdede veterinärerna utan den kända satsen om tillgång och efterfrågan gör sig gällande äfven här. Men jag frågar, om icke det hör till de tomma fraserna, detta yttrande? Det kan icke tillämpas när och hvar som helst. Jag åtminstone betviffar, att det det kan. Det misslyckas på många områden och icke minst på detta. Ty antag, att man gör veterinärernas kurs lika lång, som läkarens kurs nu är, och det är icke omöjligt att detta verkligen kan sättas i fråga, ty hvarför skulle ej veterinären så väl som läkaren följa vetenskaperna till vetenskapens yttersta gräns? Om man uppställer 8 å 9 års kurser för veterinärerna, så undrar jag om icke kostnaderna för eleverna skulle blifva så stora, att allmänheten sedan icke kunde begagna dessa utmärkt skickliga män, derför att dessa *måste* begära en ersättning, som kunde motsvara de omkostnader, de haft för sin utbildning. Ty det är icke ynglingar ur de rika klasserna, som gå in på denna bana, utan eleverna måste oftast skuldsätta sig under studiekursen och följderna blefve, att de sedan måste söka en ersättning, som allmänheten kanske icke blefve villig att lemna dem. Man låter hellre sin ko dö, än man betalar så dyrt för hennes botande. Deri ligger hela saken. I detta fall är omöjligt att tillämpa satsen, att tillgång och efterfrågan bestämman priset, och följderna för veterinären blefve endast, att området för hans verksamhet blefve förminskadt.

Nu är det så, att en stor del af den jordbrukande svenska allmänheten i mellersta delarne af riket, hvilka använda veterinärer, funnit, att dessa, som icke haft så långa kurser att genomgå, äro billigare i sina fordringar än de andra. Jag vill icke tala om deras kunskaper, hvilka en talare uppgaf skulle i vissa delar af landet anses vara underlägsna — antagligen just derför, att man der icke användt dem och således icke pröfvat deras kunskaper. I de län åter, der man användt dem, har man verkligen funnit dem vara till nytta och vill derför behålla dem.

Af Stats-Utskottets utlåtande torde framgå, att det hvarken från Utskottets eller min sida är meningen eller önskan, att Skara veterinärinrättning skulle bibehållas i sitt nuvarande skick, utan det är endast fråga om, huru man skall få veterinärer, som icke behöft underkasta sig alltför dyrbar utbildning. Nu har här ifrågasatts att bibehålla de fordringar, som gälla för inträde vid veterinärinrättningen i Skara, nemligen afgangsbetyg från 5:te klassen i allmänna läroverken, men detta hafva åtskilliga myndigheter satt sig emot, anseende, att dessa ynglingar icke hafva tillräckliga förkunskaper för att tillgodogöra sig den undervisning, som lemnas. Stats-Utskottet har gjort afseende härpå och föreslagit, att kompetensvilkoren för inträde vid institutet i Stockholm skulle nedsättas till den gräns, som utgöres af afgang från öfre 6:te klassen, och det på den grund, att med öfre 6:te klassen upphör på *latin*-linien undervisningen i botanik

och zoologi samt i tyska språket, och på *real*-linien i tyska språket, just det språk, som är det mest angelägna för veterinären att kunna, och som han vanligen glömmet af under de två år han har kvar i skolan, i stället för att, om han afgår med öfre 6:te klassen, han har det i minnet, när han börjar studierna vid veterinärläroverket.

Detta är hvad Utskottet anför i motiveringen, därför att Kongl. Maj:t må ju bäst sjelf genom en undersökning och utredning kunna pröfva, hvad som är lämpligast; det är endast en antydan derom lemnad från Riksdagens sida. Den siste ärade talarens yttrande har jag afhört med stort intresse och med mycken tillfredsställelse, emedan det gick i den riktning, hvori jag anser frågan böra lösas, men hans sammanställning af en skrivelse till Kongl. Maj:t med beslutet om indragning af anslaget till veterinärrättningen i Skara anser jag vara mindre gagnelig, emedan jag tror, att frågan i sådant fall kommer att stå på samma punkt som förut. Sjelfva kärnpunkten är nu att få en utredning för att sålunda möjliggöra upphörandet af Skara veterinärrättning i dess nuvarande organisation och derigenom äfven få ett slut på denna fråga, på hvilken jag förmodar, att flere af Kammararens ledamöter redan äro trötta, och allt detta tror jag skulle vinnas bäst, om Kammararen ville biträda, hvad Stats-Utskottet föreslagit.

Herr vice Talmannen: Om här icke vore fråga om något annat än att bereda en särskild landsort fördelen att bibehålla ett läroverk, som denna landsort sätter ett synnerligen högt värde på, kan jag icke föreställa mig att frågan skulle vara föremål för så många och vidlyftiga öfverläggningar riksdag efter riksdag, och åtminstone skulle jag för min del icke vilja bestrida de måttliga anslag, som kunde tillfredsställa en sådan önskan. Men det är nu icke fråga om detta, utan om veterinärundervisningen skall fortfarande ske på två linier, en högre och en lägre; huru vida i landet skall finnas fullt utlärdade veterinärer, och ett annat slag, som äro mindre utbildade. Nu är det i allmänhet händelsen, att när inom ett och samma yrke finnas två olika grader, har inom den allmänna uppfattningen den lägre en synnerlig tendens att neddraga den högre, och det lider intet tvifvel att så äfven är förhållandet inom detta yrke. Det förekommer dessutom en högst väsentlig fråga. Är det godt och nyttigt för en djuregare, att han kan tillkalla den billigare djurläkaren, om denne icke svarar mot de fordringar, man på en läkare bör kunna ställa? Denna fråga synes det mig att man, med erfarenhet om hvad som var förhållandet inom Sverige för en icke så synnerligen aflägsen tid sedan, kan besvara med nej, ty hufvudfrågan måste vara att vid skötseln af djuren få sådana läkare råd, att djuren kunna blifva återställda, och icke sådana, att deras sjuka tillstånd endast får fortvara en viss tid, tills det icke återstår annat än att döda de sjuka djuren; och det är troligtvis ingen, som icke minnes, att den tid icke är långt aflägsse, då förhållandena voro sådana inom veterinärkunskeapens område, att knappt några svårare sjukdomsfall botades. Jag kan således icke annat än obetingadt instämma med de talare, hvilka yrkat, att Skara veterinärrättning såsom en läroanstalt för utbildning

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

dande af veterinärer, hvilka skulle erhålla rätt att praktisera, måtte komma att upphöra, och att all sådan undervisning måtte koncentreras vid institutet i Stockholm, som i afseende å lärarekrafter och undervisningsmateriel redan är bättre utrustadt och då skulle kunna blifva det ännu mer. Man må icke föreställa sig, att läroanstalten i Skara därför omintetgöres eller blir gagnlös. Utom det att den fortfarande skulle bibehållas såsom fullständig hofbeslagsskola, skulle der underhållas en sjukvårdsanstalt för husdjur, hvarest praktisk undervisning i vården om sjuka djur skulle lemnas åt dem, som deraf ville begagna sig; och det är den undervisningen jordbrukaren behöfver för att icke nödgas vid hvarje förekommande fall tillkalla den dyrbarare, aflägsse boende veterinären; det är den undervisningen, som gör det möjligt att vidtaga de första åtgärderna vid svårare fall, innan veterinär hunnit anlända. Veterinärinrättningens i Skara uppgift skulle följaktligen fortfarande blifva synnerligen nyttigt och gagnelig, och hvad de juridiska betänkligheterna i afseende å den Hernqvistska donationen vidkommer, ber jag att få erinra om justitiekanslerens yttrande i detta ämne, innefattande dels att redan sådana modifikationer blifvit vidtagna, att donationens bokstafliga mening icke kan anses uppfylld, och dels att den organisation, Kongl. Maj:t föreslog vid förliden riksdag, icke kunde anses i den mån stridande mot testamentets bestämmelser, att han ansåg hinder möta för donationens bibehållande, äfven om veterinärinrättningen ombildades på sätt då vore ifrågasatt. Då jag talar om detta, kommer jag till ett hufvudsakal att nu kunna tillstyrka Herrar Tamms och Odelbergs reservation; denna öfverensstämmer med propositionen vid förra riksdagen. Det är således icke ett på en enskild motion grundadt förslag, som i reservationen framställes, utan endast ett återupptagande af en vid förra riksdagen af Kongl. Maj:t framlagd proposition. Det ligger stor vikt uppå att denna fråga nu blir löst, så att den icke, såsom Stats-Utskottets förslag går ut på, stannar på samma punkt der den nu står. Den har visat en egen förmåga att kunna åter och åter upptagas och ändå stanna kvar vid samma ståndpunkt. Nu borde man begagna den möjlighet till lösning, som hjudes, eller att, med bibehållande af inrättningen i Skara såsom hofbeslagsskola och sjukvårdsanstalt, koncentrera all kraft på uppehållande af institutet i Stockholm. Jag anhåller således om bifall till Herrar Tamms och Odelbergs reservation och jag gör det äfven beträffande punkten b, som i mera obestämda ordalag än Utskottet uttalar sig angående inträdesfordringarna, emedan jag väl anser en undersökning om nedsättande af fordringarna för inträde vid institutet i Stockholm böra ske och en sådan nedsättning vara önskvärd, men icke att den bör göras till vilkor för ändring af veterinärinrättningen i Skara.

Friherre von Essen, Reinhold: Under de diskussioner som nu, i många år blifvit förda rörande Skara veterinärläroverk, möter det faktum, att de båda meningar, som bekämpat hvarandra, utgått från motsatta grunder och förutsättningar. Motståndarne till denna veterinärinrättning stödja sig på ett teoretiskt resonnement, hvarmed de vilja bevisa att eleverne måste vara underhaltiga. De, som försvara

veterinärinrättningen, stödja sig på erfarenhetens vittnesbörd i de delar af vårt land, der eleverne från Skara förnämligast varit anställda, och der man således varit i tillfälle att under en längre tid bedöma dem och deras verksamhet. Det allmänna, enstämmiga omdömet i dessa delar af landet är, att man varit särdeles belåten med dessa veterinärer och deras verksamhet, samt att de öfver hufvud ansetts skickliga i sitt yrke. Å ena sidan säges således: »det är teoretiskt bevisadt att de ej kunna vara bra»; å andra sidan svaras: »emellertid är det ett faktum att de äro bra — vi hafva använt dem, vi hafva pröfvat dem, vi äro belåtna med dem och vi önska blott att fortfarande få anlita dem». Om jag nu tillägger, att de, som föra teoriens talan, äro personer från södra och norra delarne af landet, der *icke* veterinärer från Skara varit anställda, att dessa personer således sakna all erfarenhet i ämnet, men att deremot öfverallt der dessa veterinärer varit anställda man varit mycket belåten med dem och ansett dem skickliga, att således alla de landsdelar, som anlitat dem, varit belåtna med dem, men att missbelåtenheten herskar blott hos dem, hvilka aldrig sett en veterinär från Skara, än mindre anlitat någon sådan, så synes mig ej tvifvelaktigt, på hvilkendera sidan det bästa skälet är till finnandes.

Men äfven de teoretiska skäl, som anföras mot Skara veterinärinrättning, synas mig väga föga tungt i vågskålen. Eleverne hafva för ringa förstudier, säger man, de hafva ej aflagt maturitets-examen. Jag tror att man börjar blifva mer och mer öfverens om att denna fordran på studentexamen till inträde i alla möjliga verksamhetsgrenar och speciella undervisningsanstalter har gått för långt. I Preussen, der man dock ej med skäl kan säga att vetenskaplighet ringaktas, sättas fordringarna för inträde i veterinärläroverken ej högre än motsvarande sjetten klassen hos oss. Man säger vidare, att eleverne äro alltför unga och sakna tillräckligt utveckladt omdöme, men man bör härvid erinra sig, att många af dessa elever, utgående ur allmogen, komma sent i skolan och äro således äldre vid utgåendet ur femte klassen, och att de ofta nog tillbringa ett eller annat år på apotek före inträdet vid veterinärinrättningen, en förberedande kurs, som måste anses vara särdeles lämplig, samt att i alla händelser elever ej mottagas vid inrättningen förr än efter fylda 18 år.

Låt nu äfven vara, att eleverne från veterinärinstitutet få mera vetenskapliga insigter, så är dock den praktiska undervisningen i Skara ganska framstående, tillgången på sjuka nötkreatur i synnerhet riklig, och eleverne satta i tillfälle att på detta område inhemta grundligt vetande. Och när allt kommer omkring torde dock för en veterinär, så vida han ej vill bli forskare, författare eller lärare, anlag och praktisk utbildning vara fullt ut så viktiga som teoretiska studier. Man har här yttrat, att den omständigheten att djuren ej kunna sjelfva, såsom människorna, redogöra för hvad de känna, skulle göra vetenskaplighet till och med mera nödvändig för veterinären än för läkaren, men jag håller före, att just denna omständighet kräfer hos veterinären företrädesvis praktisk blick, vana att umgås med djur och förmåga att af de indicier, som ligga i djurens åtbörder och sätt att bete sig, fatta och förstå hvad som af djuret kännes och hvaraf

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

Ombildning af Skara veterinärinrättning m. m.
(Forts.)

det lider. Denna förmåga utvecklas lättast genom att från barn-
domen umgås med djur, och hafva häri allmogens barn ofta nog ett
företråde framför de ur andra samhällsklasser utgångne, äfven om
dessa skulle i skolan genomgått en eller annan klass mera än de
förra.

Att veterinärerne från Skara äro billigare påstås å ena sidan,
men bestrides från den andra. Nog är det sant, att åtskillige veteri-
närer från Skara innehafva bland de bäst aflönade platserna, och
att en eller annan stockholmsveterinär får nöja sig med mindre, men
det lär dock ej kunna bortresonneras, att de senares kurs är ofantligt
mycket dyrare, och deraf lærer väl ändock följa, att dessa ej kunna
berga sig och afbetala sina skulder på en lön, som för de förra med
mindre skulder är möjligt. Och exempel kunna anföras på tillfällen,
då en trakt som ej haft råd och lägenhet att anslå särdeles hög lön,
kunnat få en veterinär från Skara, under det ingen stockholmsvete-
rinär till sådan plats stått att erhålla. — Då en talare på gefleborgs-
bänken anført, att man i det länet ej ville veta af annat än stock-
holmsveterinärer och att man ej så noga sett på kostnaden, blott
man fått det bästa möjliga, så gratulerar jag talarens hembygd till
en finansiell ställning, som visserligen icke öfverallt torde vara till-
finnandes, men i afseende å skaraveterinärernes duglighet bevisar
väl detta anförande ingenting.

Mot att förändra veterinärinrättningen till en hofbeslagsskola
och en sjukvårdsinrättning, anser jag för min del att Hernqvistska
donationen lägger viktiga hinder i vägen. Vid testamentet »skall
efter ordalydelsen och utan någon förtydning förblifva». Och det är
»ars veterinaria», som der skall läras. Hur skall nu denne kunna
läras och inhentas vid en sjukvårdsanstalt för sjuka djur? Icke
kan man förmoda att de smeder, som lära hofbeslagskonsten, komma
att äfven sysselsätta sig med husdjurens sjukdomar och deras botande,
och om de det gjorde, lära de väl vid en sjukvårdsanstalt föga kunna
inhemta af veterinäryrket, lika litet som, i fall kreaturskötare komma
att biträda vid nämnda anstalt, man lærer kunna af dem förvänta
någon egentlig veterinärbildning och anførtro dem att praktisera
som djurläkare. Sjuksköterskor vid lasarett äro som oftast utmärkt
skickliga som sådana, utan att det faller någon in att anse dem
qualificerade att praktisera som läkare. Justitiekanslersemetets till-
styrkande är affattadt i så försigtiga ordalag, att deraf ej någon säker
slutsats torde kunna dragas i afseende å huru en domstol skulle
uppfatta rättsfrågan.

Då nu ej blott Vestergötlands båda län, men äfven de kring-
liggande, i hvilka veterinärer från Skara äro anstälde, med stor en-
stämmighet yrka på att få behålla dessa veterinärer, då dessa trakter
omfatta en stor del af mellersta Sverige, och innebyggarne der väl
icke torde böra anses oförmögna att begripa och uppskatta hvad för
dem är bäst och nyttigast, och då veterinärinrättningen i Skara kan
uppehållas, och nämnda landsdelars önsknigar tillmötesgås med så
ringa uppoffring som 3,700 kronor utöfver nuvarande anslaget, så
föranlåtes jag att hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall
till Friherre von Kræmers reservation.

Herr Grenholm: Då mina åsikter i denna fråga gå i samma riktning, som Herrar Tanm, Lundeberg och Almén nyss uttalat, skall jag, instämmande med dem, fatta mig helt kort. Det kan väl icke vara annat än allas önskan, att det provisoriska oeffterättlighets-tillstånd, att jag så må säga, som en längre tid varit rådande vid veterinärinstitutet i Skara i afseende på dess organisation, måtte snart hafvas och en reglerad uppgift för dess verksamhet bestämmas.

Beträffande förslaget att institutet i Skara skulle fortfarande utbildade elever, men med en mindre grad af kunskap, synes mig detta dels oändamålsenligt och dels alldeles icke behöfligt samt i synnerhet för veterinärkunskapen skadligt. Veterinärkunskapen har i likhet med all annan medicin på senare tider gjort så stora framsteg och upptäckter, att de, som vilja egna sig åt detta kall, behöfva både grundliga förberedande förstudier och derjemte under sjelfva studiekursen få blifva delaktiga af all den fullständiga undervisning, som uti hufvudstadens i alla hänseenden väl organiserade veterinärinrättning kan dem meddelas, men som icke står att erhålla i Skara. Dessutom hafva alla sakkunniga och auktoriteter, som yttrat sig i denna sak, afstyrkt institutets vidare utbildning och ansett det lämpligast böra användas till hobeslagareskola, yttranden, som torde förtjena allt vitsord. Man har sagt att, då kursen vore mindre dyr, såsom i Skara, skulle äfven de der utbildade eleverne blifva billigare och mera passa till sjukskötare hos enskilda personer på landet, men det kan vara fråga om huru detta i praktiken håller streck. Enligt min erfarenhet, har jag funnit, att de s. k. »hemdoktorerne», eller, såsom de ock benämnas, qvacksalvarne äro lika dyra som läkarne, och om de icke alltid taxera sitt besvär så högt, så veta de att genom försäljning af någon flaska med droppar taga skadan igen, då dessa vanligen äro allt för dyra. — Angående den här beprisade billigheten, synes den kunna blifva dyrköpt nog, om den icke är åtföljd af skicklighet, ty i vanliga och mindre svåra sjukdomsfall läker naturen sjelf sjukdomen, men då det gäller lif eller död, då är man litet betjent med en billig men mindre kunnig läkare.

En ärad talare har anført, huru som uti hans hemort, då landstinget anslog arfvode till flere veterinärläkare inom provinsen, det uttryckliga förbehåll gjordes, att dessa skulle vara utexaminerade från Stockholm, ej från Skara, och jag vill nämna, att den provins, som jag representerar, nemligen Jemtland, som är känd för att hafva en stark och god hästras, gjort på samma sätt. Den jemtländska bonden har sedan gammalt såsom binäring plägat uppföda och försälja hästar, och han sätter stort värde på sina husdjur, hvilka ock för hvarje mindre bemedlad landtbrukare onekligen äro en dyrbar egendom, för hvilkas bibehållande vid god helsa han gerna upppfrar så mycket han kan. Man har en härmning efter honom, som, om den ock icke torde vara sann, dock är karakteristisk för den nu omhandlade frågan, nemligen »att bonden reser förr efter veterinärläkaren för sin sjuka häst än efter provinsialläkaren för sin sjuka hustru». Detta torde nogsamnt beteckna, att landtmanen i detta fall sätter mera värde på skickligheten än billigheten.

Då Skara-institutet sålunda icke kan uppfylla de anspråk, som

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

man numera har på skickliga veterinärer, synes det deremot mycket väl kunna användas till utbildande af kunniga hofbeslagare, hvaraf ju allmänheten har stort behof, och att derjemte för den i orten deromkring boende befolkningen kunna i första hand lemna råd och bot för deras sjuka husdjur, hvartill ock den Hernqvistska donationen ursprungligen tyckes hafva varit afsedd.

Jag anhåller därför att, med afslag på Utskottets tillstyrkande, få yrka bifall till Herrar Tamms och Odelbergs reservation.

Herr Wennerberg: Vid sista riksdagen yttrades af den talare, som då började diskussionen i denna fråga, Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet, följande: »Det kunde icke vara lämpligt att år från år behålla en läroanstalt på extra stat. Såsom Stats-Utskottet äfven medgifvit, har den omständighet, att lärarepersonalen icke kunnat antagas annorlunda än på förordnande, varit till skada för anstalten, i det att det blifvit allt mer och mer svårt att erhålla dugliga lärarekrafter, då de icke kunde vara vissa på att fortfarande få der qvarblifva. En förändring är således angelägen».

Icke någon lärare kunna neka sanningen af dessa ord. Den erkännes villigt af alla dem, som varit och äro angelägna att se veterinärinrättningen i Skara fortfara; och den har äfven med en talande tystnad erkänts också af dem, som önska att densamma må upphöra.

Men just denna enda sak, att Skara veterinärinrättning icke blifvit stäld på ordinarie stat, har utgjort, så att säga, ett fortfarande stryps-system, för hvilket hvarje inrättning förr eller senare måste duka under.

Den framställning, som vid sista riksdagen gjordes af regeringen, gick ut på att förvandla veterinärinrättningen i Skara till en hofbeslagsskola; men så väl Stats-Utskottet som denna Kammare förklarade sig icke kunna gilla denna åsigt. Man hade kunnat skäligen vänta, att med afseende härpå i år den Kongl. propositionen i ämnet varit annorlunda beskaffad. Men vi stå ännu i dag precis på samma punkt som under diskussionen förra året; man fortfar att vilja qvarhålla veterinärinrättningen i Skara i sitt bedröfliga oeffterättighetstillstånd, denna inrättning, för hvars upprätthållande det fordrats så mångåriga och stora ansträngningar, icke allenast af lärare och lärjungar derstädes, utan äfven af dess målsmän inom båda Kamrarne.

Man har här sagt, att vi nu i 65 år — männe räknadt tillbaka från år 1872? — sett detta oeffterättighetstillstånd fortfara. Nej, det är ej händelsen. Då veterinärvetenskapens grundläggare, Hernqvist, kom hem från utlandet, är det sant, att han vände sig i detta sitt intresse först till Stockholm, men han fick icke der den uppmuntran han väntade, utan erhöi en lektorsbefattning i Skara, jemte hvars skötande han började undervisningen i veterinärkunskapen. Han ej allenast undervisade häri, utan examinerade och utsände sina elever såsom praktiserande läkare. Skulle man då icke på hela den tid, som förflutit från det Hernqvist utbildade de

första veterinärerna i Skara och till dess den första eleven utgick från institutet i Stockholm, haft några veterinärer i vårt land? Det är ett alltför vågadt påstående. Dem han utsände såsom veterinärer, än hit än dit, voro måhända vida underlägsne dem, som utskickas från veterinärinstitutet; men de voro dock sådana, som då kunde presteras och hvarmed man här i landet nöjde sig. Denna veterinärbildning fortfor, till dess Norling öfvertog undervisningen så väl i Skara som i Stockholm, och visserligen var denna tid måhända icke den bästa i detta afseende, men han sjelf undervisade likväl på båda ställena, och jag känner särskildt af och om honom, att han utsände dugliga veterinärer så från ena som andra läroverket. Så kom skilsmessan mellan båda inrättningarna; striden dem emellan började, en högst ojemn strid mellan en fullrustad och en hardt när vapenlös, och har sedan dess kommit dit man kunnat förmoda och som synes af detta Utskottets betänkande.

Dock, denna strid har emellertid i ett afseende trädt in i ett nytt skede, som visserligen för mig icke kan vara obehagligt; ty utan att jag någonsin velat motsätta mig den utveckling och verksamhet, som egt rum vid institutet i Stockholm, har jag för min del ständigt ansett inträdesfordringarna derstädes för stora. Det är ett egendommeligt förhållande, att vi här i Sverige äro allt för benägna att för all blifvande verksamhet oskäligen utsträcka de förberedande studierna, utan afseende på om den kunskapsökande personen kommer att utöfva denna sin verksamhet på det praktiska eller teoretiska området. För den blifvande vetenskapsmannen kunna dessa förstudier nästan aldrig blifva tillräckligt stora; men för dem, som skola egna sig åt ett visst praktiskt kall, utsträcket undervisningstiden offast för långt; och därför se vi ynglingar uppnå en ålder af 20 till 25 år, innan de egentligen börja att sysselsätta sig med det, som sedermera skall blifva deras lifs arbete.

Utskottet har nu föreslagit, att Riksdagen skulle, jemte antagande i punkten a) af hvad Kongl. Maj:t föreslagit angående beviljande på extra stat för år 1887 af det vanliga anslaget till Skara, derjemte aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t af det innehåll, punkten b) utvisar.

Det ena af dessa moment har mycket litet med det andra att göra. Jag ser icke något hinder, att inträdesfordringarna vid institutet i Stockholm närmare bestämmas, utan afseende på, huru vida inrättningen i Skara ställes på ordinarie eller extra stat, eller fortgår, vare sig som veterinärinstitut eller som hofbeslagsskola.

Är denna min åsigt riktig, så faller af sig sjelft, att Herrar Tamms och Odelbergs reservation innebär en nu onödigt sammanblandning af saker, som med hvarandra egentligen icke hafva något sammanhang. Först må Skara veterinärinrättning såsom sådan fasthållas eller gå ned från den punkt, på hvilken den står, och sedan får man tala om inträdesfordringarna vid institutet i Stockholm, ett uttalande, som dock torde vara af ringa betydelse, då, med de ytt-randen derom vi hafva af de sakkunniga myndigheterna, föga utsigt finnes att det af Kongl. Maj:t kommer att synnerligen uppmärksammas.

Det fins äfven ett par andra reservanter, som af intresse för

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.*

(Forts.)

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.

(Forts.)

Skara, på grund af veterinärdirektionens derstädes yttrande, vilja hafva så väl det extra anslag, som är nödvändigt för byggnaderna vid inrättningen, beviljadt, som ock det vanliga anslaget uppfördt på ordinarie stat. Detta vore onekligen det rättaste och bästa, och skulle jag, för min del, gerna söka understödja ett sådant förslag. Men under nuvarande förhållanden torde det icke kunna sättas in fråga, då Kongl. Maj:t endast har framställt den önskan, att Skara veterinärinrättning måtte ännu ett år erhålla ett anslag på extra stat. Första Kammaren uttryckte dock förlidet år temligen tydligt *sin* önskan, att Kongl. Maj:t måtte föranstalta att inrättningen komme på ordinarie stat. Jag beklagar å nyo att man så år efter år konsekvent förhindrat Skara veterinärinrättning att få sin billigaste begäran uppfylld, hvarigenom hon aldrig har *kunnat* komma på den punkt, som varit nödvändig för att hon skulle få tillfälle att visa hvad hon kunnat blifva och prestera.

Atskilliga jemförelser hafva blifvit gjorda mellan veterinärinstitutet i Stockholm och veterinärinrättningen i Skara. Dessa jemförelser synas mig i hög grad orättvisa. Beräkningar hafva blifvit gjorda till och med angående hvad en lärling i Skara och en dylik här kostar o. s. v. Denna beräkning är mycket lätt gjord, om blott man jemför relevanten med de årliga statsanslagen, och kostnaden är då ungefär lika stor. Men man har härvid icke beräknat de stora kostnader, som äro nedlagda på sjelfva institutet och dess samlingar i Stockholm. Icke heller har man tagit i betraktande hvad som af en representant från Gelleborgs län riktigt anmärktes, nemligen att anslagen till institutet det oaktadt äro alldeles för små; och den årsberättelse, som fins rörande detta institut, slutar sålunda: »Det stora antalet lärjungar och vetenskapens framsteg påfordra i följd häraf, att inom en snar framtid anslag beviljas till ett ökadt antal lärare och för bestridande af ökade utgifter till undervisningsmateriel.»

Saken är alltså klar. Den är erkänd så väl af den, som haft att afgifva årsberättelsen, som af den ledamot, hvilken nyss här uttalade sin åsigt om institutets kraf. Och jag är fullt viss, att så förhåller sig. Men när då behovet snart inställer sig, hvarifrån skola då penningarna tagas? Jo, det har en annan ledamot hittat på. Att helt enkelt begära ett statsanslag och få det, det tyckes ej vara meningen. Det går icke an, menar han, att vi hafva två anstalter för veterinärundervisningen, det är för dyrt och det behöfs ej mer än en; alltså: vi skola taga penningarna från Skara inrättning. — Detta skulle således vara den sista eller enda resursen för att här i Sverige få ett så oerhördt stort anslag som 12,900 kronor, på det att en för landet nödig inrättning måtte kunna utveckla sig!

Det har äfven yttrats, att det skulle vara så väl att en gång få slut på denna ledsamma fråga. Medgifves. Ingen kan högre önska detta än jag, som nu i tolf år har tröttat Riksdagen och mig sjelf med att derför ständigt anföra nästan samma argument. Och jag anför dem nu åter; ty då gamla argument icke blifvit vederlagda, så duga de väl så godt som nya; och hafva de dugt för tolf år sedan, så duga de antagligen äfven nu. Jag hvarken behöfver eller vill söka efter några nya. Det vore väl, säger man, om det blefve slut på frågan, ty

då skulle det blifva slut på afunden. Är detta ett argument i sak? Slut på afunden! Hvilken afund? Ingen kan väl antaga, att Stockholmsinstitutet skulle afundas Skarainrättningen, men väl att Skara kunde afundas Stockholmsinstitutet, ty jag har aldrig hört, att den lyckligare lottade afundas den, som fått mindre på sin lott. Men till och med denna naturliga afund, som likväl aldrig gifvit sig luft, vill man icke tillåta ens som tänkbar. Nu fins det ett sätt i allmänhet att med säkerhet förekomma afund, och det är att helt enkelt göra af med ena parten. Detta är visserligen ganska praktiskt, men mindre honnett, helst om ett dylikt radikalt botemedel mot ett inbilladt ondt påyrkas från den, som omöjligen deraf kan taga skada.

Här nämndes af en annan talare ett exempel, väl redan besvaradt, men som jag dock vill taga upp igen — huru angelägen man varit i Gefleborgs län att få veterinärer, som vore utexaminerade från Stockholm. Derå gjorde gefleborgarne tvifvels utan rätt; ty hvarför skulle man ej taga de bästa veterinärer man kunde få, om man dertill hade lust och råd? Men det var äfven då fråga om, sade han, att en annan skulle antagas, och denne var från Skara. Honom kunde de naturligtvis icke taga, ty han var ej vederbörligen utexaminerad, och såsom sådan fick han af den siste talaren namnet »qvacksalvare» liksom hela sällskapet från Skarainrättningen. Men när talaren från Göteborgs län såsom skäl yttrade: »huru skulle man kunna taga en sådan, då hans duglighet ifrågasattes äfven af dem, som han betjenat», så tror jag, att han påstod mer än han kunde stå för. Om inga Skaraveterinärer hafva tienstgjort i Gefleborgs län, kunna de således icke der vara kända. Men fråga deras målsmän i de till Skara angränsande länen, der de hafva anlitats, såsom t. ex. i Bohuslän, Skaraborgs och Elfsborgs län samt Småland, och dessa skola vida mer säkert kunna vitsorda hvad de duga till. Då jag kom ned till Wexjö, fans i länet *en* veterinär. Nu äro der fyra. Den förste tog jag från Skara och på försök. Det utföll så, att sedan hafva så väl landsting som enskilde ständigt begärt veterinärer från Skara, och allestädes har man med dem varit fullt belåten. Det är ju möjligt, att deruppe i Gefleborgs län finnas några icke fullt dugliga veterinärer. Men det förundrar mig då, att ej den ärade talaren anmärkt, huru vida dessa eller åtminstone någon af dem vore från Skara. Nej, nog känna vi i mellersta och södra Sverige bättre till dessa veterinärer och veta *af erfarenhet* hvad de duga till. Allt som kan och bör fordras, det göra de, och jag tviflar på, att någon annan skulle kunna göra det bättre. Beviset är det förtroende de åtnjuta. De måtte då verkligen icke vara så dåliga, dessa Skaraveterinärer, som *de* påstå, hvilka *icke* begagna dem, och äro de qvacksalvare, så äro de åtminstone mycket *lyckliga* qvacksalvare.

Hvad prisbilligheten för en Skaraveterinär beträffar, så är den icke så synnerligen stor. Landsting och enskilde hafva skjutit i hop penningarna till den fasta aföningen, och jag har hört sägas, att man till och med kan få en veterinär från Stockholms institut för ungefär samma summa. Det vanliga är, att man garanterar honom 1,000 kronor, och sedan får han skaffa sig inkomster på enskilda ackord. Jag tror, att man från Stockholm också skulle få en veteri-

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Ombildning af Skara veterinär-inrättning m. m. när mot en dylik garanti af 12 à 1500 kronor. Prisskilnaden är således icke stor, och följaktligen kan afvogheten mot Skara väl icke bero på detta.

(Forts.) Den förste talaren i denna fråga gjorde en kalkyl, som jag först tänkte taga upp och utförligt bemöta. Men han gjorde detta obehöfligt för mig, då han vid slutet af densamma vederlade sig sjelf. Han sade nemligen då, att en varas pris icke så mycket beror på produktionskostnaden som på dess tillgång och efterfrågan. Ja, det är just denna efterfrågan, som håller priset på Skaraveterinärer uppe. Den har gjort, att de lätt få anställning, hvilket annars vore en omöjlighet. Och hvad bevisar väl efterfrågan, om icke varans begärighet?

Med afseende på olikheten i kunskapsfordringarna vid institutet i Stockholm och veterinärinrättningen i Skara, så äro dessa mycket mindre i Skara, icke blott då eleven inträder vid inrättningen, utan äfven då han lemnar den. Det är således alldeles gifvet, att en skicklig veterinär från institutet i Stockholm i insigter är öfverlägsen en skicklig veterinär från Skara inrättning. Men jag vågar likväl påstå, att, om den förre sålunda är den senare bestämdt öfverlägsen i *teorien*, det derfor icke är så alldeles gifvet, att han är honom öfverlägsen äfven i *praktiken*, i handlaget och vanan. Jag vill härvid erinra om hvad som förlidet år från statsrådsbänken anfördes, såsom yttrad af en fullkomligt opartisk man. Det sades: »Professor Lovén, som icke förut varit inblandad i striderna om Stockholms- och Skaraanstalerna och väl derfor icke bör kunna misstänkas för någon veld, har vid den inspektion, som han anställt vid Skaraanstalten, funnit den praktiska undervisningen der hafva sina förtjenster.» Derefter heter det: »Deremot nekar icke professor Lovén, att en viss praktisk rutin kan vinnas vid läroanstalten i Skara.»

Det är således äfven från ett håll, der icke gerna någon särskild välvilja för Skarainrättningen kan förutsättas, erkänt, att veterinärerna derifrån hafva »praktisk rutin.» Uttrycket är väl egentligen en slags pleonasm, men emellertid synes det vara medgifvet, att de äro rutinerade, när de komma från denna inrättning. Det vill väl säga: de äro då redan vana vid behandling af de mest gängse kreaturssjukdomarne. Berömmet är väl icke det största, men tillräckligt för att afhålla det närgångnaste klandret.

Äfven mot den officiella årsberättelsen från Skara har en anmärkning gjorts, och den obefogad. Det har nemligen af en talare blifvit annärkt att, när man deri lyckats få i hop en så stor mängd djur, som blifvit skötta vid inrättningen, det kommit sig deraf, att man i summan jemväl instuckit alla de hästar, som blifvit *skodda*. Men, mine herrar, i berättelsen står dock särskildt angifvet och tryckt, huru många hästar blifvit *skodda*, och tillika summan af dem, hvilka behandlats såsom *sjuka*. Således är här icke något instucket, ej heller något falsarium begånget. Anmärkningen var oväntad och särdeles egnad att framkalla repressalier. Men *jag* skall afhålla mig från att göra närgångna frågor i afseende på *den andra* årsberättelsen.

Det anföres ofta såsom ett hufvudargument, som skall lända till ledning för oss vid omdömet, att »alla sakkunnige» hafva yttrat sig

och att deras utlåtande gått i den rigtning, som Kongl. Maj:t gillat och sedermera upptagit i sin proposition. Det låter storartadt det der »alla myndigheter», men dessa inskränka sig till summa två, medicinalstyrelsen och — veterinärinstitutet sjelft. Det förundrar mig, att icke veterinärinrättningen i Skara också fått vara med. Men det fins också en annan myndighet, som det kunde varit skäl att lyssna till, då den dryftat denna fråga en lång tid, och det är Riksdagen. Vi bedöma visserligen icke saken alldeles på samma sätt som de öfriga vetenskapliga myndigheterna, men vi bedöma den likväl efter det intresse, som för densamma sports i landsorten, och detta torde icke heller vara att förbise.

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Man anser det för ofantligt stort, att staten anslår till Skara 12,900 kronor årligen. Hvarför nämner man icke i samma ögonblick, att årliga anslaget till institutet i Stockholm är 47,200 kronor? Det är en ganska betydande skilnad och dertill rätt betänklig, då man får höra, att detta anslag icke räcker. Skara har icke sträckt ut sina pretentioner längre än att få sitt lilla anslag uppfördt på ordinarie stat, och att inrättningen måtte få sina förfallna byggnader iordningsatta.

Herr vice Talmannen ansåg, att det skulle vara lyckligt, om denna fråga nu blefve löst, så att den icke vidare skulle komma igen. Ja, skulle det verkligen ligga någon lycka deri, att den icke komme igen, så ser jag icke huru den skall vinnas, i fall man såsom vice Talmannen förenar sig om den reservation, som Herrar Tamm och Odelberg hafva framställt. Ty der föreslås: »att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke, efter veterinärinrättningens i Skara ombildande på sätt i mom. a) säges, de nu för inträde i statens veterinärinstitut i Stockholm fastställda inträdesfordringar må kunna sättas lägre än till aflagd fullständig mogenhetsexamen.» Skulle Kongl. Maj:t uppmärksamma detta råd och verkligen besluta en sådan grundlig omkastning, då förutser jag, att Kamrarne återigen få sysselsätta sig med denna fråga. Den blir icke lätt att lösa, och jag tror mig känna bestämda svårigheter vid ett sådant ordnande af veterinärväsendet, så i afscende på ombildningen af Skara som ändringen af inträdesfordringarna i Stockholm. Ty jag anser, i likhet med Friherre von Kræmer, att det icke är så lätt, som man tror, att nu förvandla denna inrättning till hofbeslagsskola. Ty först och främst har den icke ursprungligen varit endast detta, utan har äfven denna uppgift varit förenad med inrättningens verksamhet i öfrigt, sådan den också af Kongl. Maj:t har blifvit erkänd.

Nu kan man visserligen säga: inrättningens donationer bry vi oss icke om, vi hafva icke råd att hålla äfven denna anstalt. Men jag hemställer då, om icke denna Kammare och Riksdagen mången gång använt 12,900 kronor på ett för landet långt mindre önskvärdt sätt än detta, som ständigt har haft så talrika försvarare, hvilka helt visst icke hafva låtit sig ledas af något simpelt enskildt intresse, utan som verkligen funnit, att på den punkt, der landets behof af kreatursskötare för närvarande står, det är väl behöfligt, att den ena

Ombildning af Skara veterinär-inrättning m. m. (Forts.)
 veterinärinrättningen liksom kompletterar den andra. Hvilka förmåner till förfång för institutets lärjungar hafva väl Skara inrättnings elever fått? Kunna de gå i vägen för institutets elever, åt hvilka hvarje veterinär statstjänst är förbehållen? Tager jag bort denna lägre inrättning, så har jag dermed beröfvat en stor mängd jordbrukare, hemmansegare och bönder den slags hjälp de önska och behöfva.

Derför har också, väl inseende detta, Andra Kammaren i flera år varit synnerligen välvilligt stämd mot Skarainrättningen.

Det var först vid förliden riksdag man — troligtvis på grund deraf att sparsamhetsargumentet alltid är dräpande — ansåg att det är slöseri att hafva två institut. Dyrheten af Skara institut har vållat detta. Men det var dock en tid, då man i Andra Kammaren gick så långt som att ifrågasätta, huruvida icke den summa, som skulle anslås till Stockholms institut, i stället kunde fördelas mellan tvenne inrättningar, den ena i Skara och den andra i Malmö? Jag vill icke påstå, att detta var det bästa sätt som kunde påhittas. Men säkert är att det ligger en olycka dold i begäret att draga tillsammans och koncentrera allt lif och verksamhet i *en* punkt, äfven om det icke skulle väl passa för det mål, som är i fråga. Jag tror, att det vore vida bättre att i stället fördela lifvet utåt till hela samhällskroppen, hvarigenom de särskilda intressena alltmera skulle väckas och stärkas, medan nu allt skall bero på hvad staten gör.

Stockholm är visserligen i aiseende på läget fördelaktigare för en veterinärskola än Skara, men endast på den grund att här fins fullt tillräcklig tillgång på hästar. I Vestergötland är dock en ganska hög hästkultur, men der saknas nära Skara förlagda kavalleriregementen, hvilket är nödvändigt för att kliniken skall blifva fullt instruktiv. Jag har alls intet emot ett institut, der en högre veterinärbildning gifves, i synnerhet sedan vi sett, att staten förr eller senare kommer att förbruka ett större antal skickliga veterinärer än förut, och jag ber dervid att få påminna Kammaren om det beslut, som nyss fattats i 2:a punkten på fjerde hufvudtiteln. Att lärlingar, utgångna från institutet i Stockholm, få alla dessa tjänster, har jag heller ingenting emot. Jag önskar dem all välgång. Men, *om* det är gifvet, att en grundlig undervisning i ett så dyrbart kreaturs som hästens rätta skötsel *icke* kan presteras lika väl i Skara som i Stockholm, så är det ock lika visst, att i egandet af dessa djur ligger icke den stora och fattigare allmogens egentliga rikedom, utan i nötboskap och de små husdjuren, svin och får, och det torde vara lika odisputabelt, att derför att man lärt sig väl sköta hästar, det icke för den skull är sagdt, att man tillräckligt nog känner till de vanliga åkommorna hos nöt- och småboskapen och bedömer dem med samma säkerhet som den, hvilken i detta hänseendet är särskildt rutinerad.

Ehuru nu från sjeliva Stats-Utskottet den frågan har blifvit väckt, huruvida icke Kongl. Maj:t skulle finna lämpligt att inträdesfordringarna vid veterinärinstitutet i Stockholm sänktes, och jag, som nämndt är, anser detta önskvärdt, så tror jag dock, att någon särskild skrifvelse derom ingalunda behöfver till Kongl. Maj:t afgå, eftersom vi här hafva Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet närvarande, och han nu nog funnit, att en sådan önskan blifvit så

väl af flere talare i denna Kammare framhållen som ock, hvad mera betydelse, af Stats-Utskottet formligen uppstald.

Följaktligen kommer jag, som icke anser mig hafva rättighet att längre trötta Kammaren, att först och främst yrka bifall till punkten a), i enlighet med hvad Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet hafva föreslagit, och sedan att i afseende på punkten b) förena mig med Friherre von Kræmer i hans yrkande, hvilket är i fullkomlig öfverensstämmelse med det beslut, som Kammaren förlidet år fattade.

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Rop hördes nu på proposition.

Herr Törneblad: Jag ber om ursäkt, att jag vid denna sena timme, och ehuru jag hör rop på proposition, tager Kammarens tid i anspråk, men det är åtskilligt i den nyss gjorda framställningen, som väl förtjenar att bemötas.

Jag skall då först vända mig mot den siste talarens förmenande, att Kongl. Maj:t skulle taga frågan om inträdesfordringarna om hand, utan att Riksdagen derom aflåtit någon skrivelse. Jag tviflar på, att Kongl. Maj:ts regering, som har så många skrivelser från Riksdagen att handlägga, skall af egen drift känna sig manad att taga under ompröfning en fråga, som icke varit föremål för Riksdagens beslut, allra helst som de höjda inträdesfordringarna till en större del grunda sig på en skrivelse af Riksdagen från år 1864 och äro fastställda efter denna skrivelse och, på grund af sakkunniga myndigheters yttranden, af just den talare, som sist hade ordet.

Vidare ber jag få anmärka, att, då här har blifvit sagdt, att Skara veterinärinrättning inom Andra Kammaren alltid rönt ett betydligt intresse, jag icke riktigt kan erkänna detta. Ty då den Kongl. propositionen år 1875 förelåg, var det just Andra Kammaren, som afslog denna proposition, och det var först efter gemensam votering, som det anslag på extra stat uppfördes, hvarpå veterinärinrättningen i Skara nu lever.

Slutligen vill jag anmärka, att, om Riksdagen skall räknas till de sakkunnige, hvilket väl kan hända, Riksdagens röst torde få göra sig gällande äfven i andra fall än nu i fråga om Skarainrättningen, och jag ber att i det afseendet få erinra om ett anförande, som nyligen hölls här i Kammaren i fråga om Karlsborgs befästande, i hvilket anförande stå speciellt åberopade de sakkunniges yttranden, som i flera år hafva gått ut på att ådagalägga behöfvet af 200,000 kronor till Karlsborgs befästande, hvilka sakkunniges yttranden dock hade det ena året efter det andra blifvit af Riksdagen underkända.

Sedan jag nu börjat med detta, anhåller jag att få anmärka, att om så skulle vara, som af den föregående talaren särskildt betonats, att institutet i Stockholm finner sitt anslag för litet, så är det väl också all anledning att antaga att, äfven om detta extra anslag till veterinärinrättningen i Skara nu komme att uppföras å ordinarie stat, det icke skulle töfva länge förrän äfven denna inrättning ansåge sig böra följa med vetenskapen, så att flere lärare behöfde der anställas. Ty sker detta på det färska trädet, hvad skall icke då

Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)

ske på det torra? Jag ber om ursäkt för denna jemförelse, men den har föranledts deraf, att här så starkt framhållits, att Skara lefver under så säregna förhållanden, att man icke kan räkna på att få den produkt deraf, som man annars kunde fått. I afseende å de bemödanden, som här skulle gjorts för att nedsätta de resultat, som Skara lemnat, tror jag, att de endast varit sjelfförsvar mot de försök att öfver höfvan upphöja dessa resultat, som gjorts dels i berättelserna dels på andra håll.

Hvad beträffar de argument, som upprepats i tolf år och att inga andra skulle kunna anföras, vill jag erinra, att år 1875 lades af dåvarande ecklesiastikminister synnerlig vikt derpå, att vi hade för få veterinärer. »Om vi hålla oss till den gjorda beräkningen», heter det i hans anförande, »och sätta dess siffror (300 veterinärer och 12 å 15 om året) såsom ett önskningsmål, så frågar jag: huru nära äro vi eller hafva varit detta mål? Har det blifvit bättre eller sämre nu än för 10 å 20 år sedan? Det har blifvit sämre; ty då efter den allra lägsta beräkningen 12 elever årligen borde utgå från veterinärläroverken, har det visat sig att institutet i Skara under förra året (1874) lemnade *ingen* elev, och det i Stockholm *en*, samt att under de närmaste åren dertöfret det erforderliga elevantalet på långt när icke blifvit utexamineradt.» Att man ville bibehålla veterinärinrättningen i Skara, till dess det visat sig, om läroverket i Stockholm kunde vara i stånd att lemna tillräckligt antal elever hvarje år, deröfver är ej att undra, ty det kunde ju möjligen anses såsom nödig försigtighet. Men då förhållandena nu verkligen blifvit sådana, att institutet i Stockholm fullkomligt kan fylla behöfvet af tolf elever om året och litet till, är saken stäld på helt annan ståndpunkt, än den var år 1875, ty då utgick man särskildt från nödvändigheten att hålla till hands tillräckligt antal elever, hvilket man under dåvarande förhållanden icke kunde, men under nuvarande förhållanden kan göra.

Det har yttrats, att Riksdagen nyligen genom ett fattadt beslut framkallat behöf af ökad antal militärveterinärer. Förhållandet är precis tvärt om. Det erfordras nu ett mindre antal militärveterinärer än förut, ehuru deras tjenstgöring blifvit något annorlunda ordnad; och denna omständighet gör att äfven desse enskilde och godsegare, om hvilka här talats, hafva lättare att få biträde af elever, som utgått från Stockholm, än förut. Att elevantalet i Stockholm växer för hvarje år gör äfven, att tillgången på veterinärer blir allt större och större, hvarför till följd af sakens egen natur anspråken på ersättning till veterinärerne måste nedsättas, om de varit för höga, och på det sättet korrigeras med detsamma som institutet i Stockholm när den utveckling, som från början varit tillämnad.

I fråga om inträdesfordringarnas nedsättning vill jag icke motsätta mig en skrifvelses aflåtande. Tvifvelaktigt är, huru vida de böra nedsättas eller icke. Jag vågar icke yttra mig derom. Det tillkommer de sakkunnige. Jag erinrar mig mycket väl, att den föregående talaren såsom ecklesiastikminister, då han faststälde dessa fordringar, sade sig vara tveksam derom, huru vida de icke kunde vara för höga; och denna åsigt, som han redan då framkastade, kan kanske nu vinna stöd både af regeringen och Riksdagen. För när-

varande fordras emellertid både i Belgien och Frankrike maturitets-examen för inträde vid veterinärinstitutet, och i Tyskland, der förut fordringar motsvarat hvad som hos oss inhemtas i 6:te öfre klassen, är nu ifrågasatt, att äfven fordra maturitetsexamen. Kunnat veterinärerna komma tidigare ut i praktiken utan skada för sin utbildning, är det naturligtvis i alla afseende fördelaktigt.

Betänkligt är deremot i alla händelser att sätta den ifrågasatta skrifvelsen i så nära samband med veterinärinrättningen i Skara, att det ena skulle vara helt och hållet beroende af det andra. Utskottet föreslår, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke för Skara veterinärinrättnings upphörande såsom fullständig läroanstalt med lägre inträdesfordringar och veterinärundervisningens koncentring vid veterinärinstitutet i Stockholm, de nu bestämda fordringarna på humanistisk bildning för inträde vid institutet i Stockholm skulle kunna sänkas». Om det finnes, att dessa fordringar icke kunna sänkas, om Kongl. Maj:t anser sig icke kunna framlägga förslag derom, eller om Riksdagen, under hvars pröfning frågan dock icke hör annat än indirekt, icke, om frågan kommer dit, vill taga på sitt ansvar att nedsätta dessa fordringar, blir följden deraf helt enkelt den, att veterinärinrättningen i Skara förklarats skola bibehållas och att man får taga alla konsekvenserna häraf. Ty det heter, »för Skara veterinärinrättnings upplösende», bör man taga i öfvervägande, om ej fordringarna i Stockholm kunna sänkas. Kunnat de ej sänkas, blir konsekvensen den, att man måste försöka få mindre fordringar för eleverna i Skara, vare sig att genomgående af 6:te eller till och med såsom nu endast 5:te klassen skulle såsom vilkor för inträde derstädes fordras. Klart är dock, att de som utgå från 5:te klassen icke kunna vara lämplige att inträda vid veterinärinstitutet, enär i regeln åldern för ynglingar, som genomgått 5:te klassen, är 15 å 16 år, under det att man för den kroppsliga utvecklingens skull ej kan få inträde vid veterinärinstitutet förrän efter fyllda 18 år. Temligen gifvet är ock, att vid sådant förhållande för det mesta sådana ynglingar komma att öfvergå från skolan till veterinärinrättningen, som antingen af någon anledning kommit in i skolan senare än vanligt eller också blifvit fördröjd derstädes, i hvilket fall de visserligen icke äro de bäste att användas till veterinärer.

Då jag icke kan inse, att den kombination, som Stats-Utskottet här ifrågasatt, är fullt riktig, men icke längre vill upptaga Kammarrens tid, inskränker jag mig till att yrka bifall till Herrar Tamms och Odelbergs förslag.

Ropen på proposition upprepades.

Herr Casparsson: Det är några yttranden af en högt aktad ledamot af denna Kammar, som föranledt mig att begära ordet. Han sade, att reservationen icke vore att betrakta såsom en enskild motion, enär den innehåller detsamma, som af Kongl. Maj:t i fjol framlades. Detta är fullkomligt riktigt, men i fjol afslog Första Kammarren, såsom jag vill erinra mig, utan votering Kongl. Maj:ts

Ombildning af Skara veterinärinrättning m. m.
(Forts.)

förslag, och det vore en ganska egendomlig omkastning, om Kammaren nu skulle antaga detsamma på framställning af en enskild motionär. Jag har visserligen inom Andra Kammaren bevittnat dylika omskiftelser, men inom denna Kammare har sådant dess bättre hittills hört till sällsyntheterna.

Samme talare återopade, att Justitiekanslersemetet förklarar hinder icke möta för donationernas användande på andra sätt. Det är sant, men Justitiekanslersemetets slutkläm var, att Embetet ville såsom sin åsigt uttala, »att den nu föreslagna ombildningen ej kunde anses vara i den mån stridande mot de af Hernqvist för donationens användande meddelade föreskrifter, att hinder för donationens fortfarande begagnande för den ombildade veterinärinrättningen skäligen borde anses förefinnas». Man ser sålunda, att det visserligen var ett medgifvande, men med stark reservation.

En ärad talare från Vesterbotten upprepade flera gånger, att »frågan är mogen». Ja, det är ju möjligt, att den det är; men i sådant fall frågar jag, om det icke är bättre att låta Kongl. Maj:t lägga den mogna frukten i Riksdagens sköte än att en enskild motionär hoppar till och plockar ned den i förtid. Att låta denna långa strid om Skara veterinärinrättning få ett slut på grund af en enskild motion, strider mot hvad jag anser vara öfverensstämmande med parlamentariskt decorum, som plägar vara gällande i denna Kammare. Skulle det ske, fruktar jag, att samme talare skulle, hvilket jag måste på det högsta beklaga, få skäl för sitt yttrande att »det är Riksdagen som regerar».

På grund häraf yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Å nyo framträngde rop på proposition.

Friherre von Kræmer: Jag hör att herrarne äro trötta vid frågan och just *derför* har jag tagit mig friheten att begära ordet, såsom straxt skall framgå af mitt yttrande. Först vill jag dock framhålla, att dels Herr vice Talmannen, dels den näst siste talaren med verklig förskräckelse påpekat, att i punkten b) af Utskottets förslag ifrågasättes, att man *först* bör taga i öfvervägande, om ej fordringarna vid institutet i Stockholm skulle kunna sänkas, hvori skulle ligga ett vilkor, som måste uppfyllas, innan veterinärinrättningen i Skara kunde slopas. De ville mycket hellre föredraga Herrar Tamms och Odelbergs reservation, emedan det derigenom blefve möjligt att taga i betraktande, om inträdesfordringarna, *efter* det veterinärinrättningen i Skara upphört, skulle kunna sänkas vid institutet i Stockholm. Jag hemställer till herrarne, om icke i dessa yttranden ligger en fullkomlig bekräftelse på hvad jag vågade förespä, då jag hade ordet förra gången, att någon nedsättning i fordringarna vid institutet i Stockholm aldrig kommer att ske.

Jag återkommer till hvad jag sade, att jag begärt ordet egentligen *derför* att herrarne äro trötta vid frågan; och jag undrar verkligen icke på, att så väl ni nu för tillfället som hela Riksdagen för öfrigt tröttnat på denna långvariga fråga och »vill ha slut» på densamma. Det är just *derför*, sade jag, som jag än en gång begärde

ordet. Jag ville än en gång få påpeka, att man visserligen får ett slut genom att antaga Herrar Tamms och Odelbergs reservation, om också ett slut, som jag beklagar; men att denna fördel att få ett slut äfven vinnes genom att antaga den reservation, jag har tagit mig friheten afgifva, ty äfven derigenom blir saken definitivt ordnad och på ett rättvist och fördelaktigt sätt.

Jag påyrkar af detta och förut anförda skäl ytterligare bifall till min motion.

Äfven vid slutet af detta yttrande hördes rop på proposition.

Herr Almén: Hvad angår mitt yttrande, att läroverket i Skara eller undervisningen derstädes under en längre tid legat nere, vill jag icke besvära Kammaren med att upprepa skälen härfor, utan beder i stället att få återropa hvad derom förekommer i Stats-Utskottets utlåtande härom förlidet år, der det bland annat å sid. 118 säges, att Skarainrättningen råkade i förfall. För min del betviflar jag visst icke skickligheten hos de elever, som derifrån utgå; men man skjuter öfver målet, om man likställer dem med eleverna från institutet i Stockholm. Lika skicklighet skulle endast kunna förklaras derigenom, att eleverna i Skara voro mycket snillrikare än de i Stockholm, hvilka ju eljest hafva det företrädet, att de genomgå en 4 år längre förberedande kurs och hafva flere lärare och fullständigare materiel än eleverna i Skara.

Alla argument, som dugt förr, duga därför icke i tolf år, såsom här yttrats. Herr Wennerberg yttrade förra året, då denna fråga var före: »Jag minnes många år, då jag nära nog kämpat ensam. Sedan kommo dock andra år, då jag fick ganska starkt medhåll från Andra Kammaren, dervid jag fäst stort afseende, därför att denna fråga kunde med största erfarenhet och intresse blifva just derifrån bedömd». Ja, mine herrar, för honom gissar jag, att det argumentet icke duger i år, ty förra året fick Stats-Utskottets förslag, hvori ifrågasattes, att anslagen för Skara veterinärrättning skulle uppföras på ordinarie stat, endast 66 röster inom Andra Kammaren, under det att deremot 104 röster biföllo Kongl. Maj:ts proposition, som i hufvudsak öfverensstämmer med Herrar Tamm och Odelbergs reservation.

Vidare har det sagts, att man icke gerna nu kan bifalla en enskild motion, då man förra året afslog Kongl. Maj:ts dermed öfverensstämmande proposition. Denna grannlagenskap är mycket vacker, men jag fruktar, att den är farlig. Då Riksdagens beslut förra året gick i motsatt riktning mot Kongl. Maj:ts förslag, förefaller det mig, som om Riksdagen måhända ganska länge kunde få vänta på en ny framställning från Kongl. Maj:t i ämnet. För min del ser jag ingen ogrannlagenskap i att rösta för Herrar Tamms och Odelbergs reservation, till hvilken jag sålunda fortfarande yrkar bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att då derunder framstälts olika yrkanden beträffande momenten a) och b) i förevarande punkt, propositioner

*Ombildning
af Skara
veterinär-
inrättning
m. m.
(Forts.)*

Ombildning af Skara veterinärinrättning m. m. (Forts.) komme att göras särskildt i afseende på hvart och ett af dessa båda moment.

Vidkommande mom. a) hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Herr *Tamm*, bifall till motsvarande moment af hans och Herr Odelbergs emot förevarande punkt afgifna reservation.

Herr Grefven och Talmannen gjorde sedermera propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på antagande af Herr *Tamm*s förslag vara med öfvervägande Ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller mom. a) i 23 punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles mom. a) i den af Herrar *Tamm* och *Odelberg* emot punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—29;
Nej—56.

Herr Grefven och Talmannen anförde vidare, att i afseende på mom. b) framstälts följande yrkanden: 1:o att Utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o af Herr *Tamm*, att Kammaren skulle bifalla mom. b) i den af honom och Herr *Odelberg* mot ifrågavarande punkt afgifna reservation; samt 3:o af Friherre *von Kræmer*, att Kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i hans beträffande förevarande moment afgifna reservation.

Herr *Wennerberg*: Då Kammaren genom sitt beslut beträffande mom. a) uttryckt den åsigt, att veterinärinrättningen i Skara bör ombildas till en hofbeslagsskola, och man således ej kan förvänta att Kammaren nu vid mom. b) skulle, i strid mot nyssnämnda åsigt, begära framläggandet af ett förslag till veterinärinrättningens ordnande i enlighet med frih. *von Kræmers* reservation, hemställer jag, huruvida icke yrkandet om godkännande af det förslag, som innefattas i denna reservation, nu bör anses förfallet.

Herr Grefven och Talmannen genmälde härtill att han, utan att inlåta sig på frågan huru vida det kunde vara lämpligt, att Kammararen nu fattade beslut i öfverensstämmelse med Friherre von Kræmers yrkande, ansåge sig oförhindrad att på detta yrkande framställa proposition.

Sedermera gjordes propositioner enligt nyssberörda tre yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af Herr Tamms förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till ett annat sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Unger* under fjorton dagar från och med den 28 innevarande April.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst Lag-Utskottets Utlåtande N:o 56 och sist de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 3,30 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
